

Mikä ihmeen puolustusministeriö? – Selvitys puolustusministeriön julkisuuskuvasta

Kati Ilomäki

Tekijä Kati Ilomäki	
Koulutusohjelma Johdon assistenttityön ja kielten koulutusohjelma	
Raportin/Opinnäytetyön nimi Mikä ihmeen puolustusministeriö? – Selvitys puolustusministeriön julkisuuskuvasta	Sivu- ja liitesivumäärä 42
<p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millainen on puolustusministeriön julkisuuskuva. Tutkimuksessa etsittiin vastauksia kysymyksiin, miten hyvin puolustusministeriö toiminta tunnetaan, ja millaisia mielikuvia suuri yleisö liittää puolustusministeriöön. Aineiston pohjalta nostettiin esille teemoja ja kehitysideoita, joita puolustusministeriö voisi hyödyntää profiilinsa kirkastamisessa suurelle yleisölle.</p> <p>Työn ytimessä oli kaksi näkökulmaa, organisaatio- ja vastaanottajanäkökulma. Lisäksi pohdittiin julkisuustyön vaikutusta ja median roolia organisaation julkisuuskuvan rakentumisessa.</p> <p>Tutkimusongelmaa lähestyttiin laadullisin menetelmin. Tietoa kerättiin haastattelemalla ja väittämäkyselyn avulla. Nämä toteutettiin tutkimukseen osallistuneille henkilöille peräjälkeen niin, että haastattelu suoritettiin ensin. Haastattelulla pyrittiin selvittämään erityisesti sitä, millaisia mielikuvia ja käsityksiä suurella yleisöllä on puolustusministeriöstä, ja väittämäkyselyllä puolustusministeriön toiminnan tunnettuutta. Tutkimukseen valittiin yhteensä kymmenen henkilöä. Valinnassa otettiin huomioon mahdollisimman monipuolinen tutkimusjoukko heidän ikänsä, sukupuolensa ja asuinpaikkakuntansa mukaan.</p> <p>Saatujen tulosten perusteella tehtiin johtopäätökset puolustusministeriön julkisuuskuvan tilanteesta. Pohdintaluvussa pyrittiin viemään tehtyjä johtopäätöksiä pidemmälle, ja peilattiin näitä ilmiöihin, joilla nähtiin mahdollisesti olevan vaikutusta saatuihin tuloksiin. Tämän pohjalta pohdinnassa esitettiin, että puolustusministeriö voisi kehittää mainos- tai viestintäkampanjan, jolla se pyrkisi tuomaan toimintaansa tutummaksi. Oleellista olisi keskittyä kohdentamaan kampanja esimerkiksi naisille tai nuorisolle, ja siten tuottaa arvoa ja herättää kiinnostusta puolustusministeriön hallinnonalaan kohtaan.</p>	
Asiasanat julkisuuskuva, mielikuvat, profilointi, julkisuustyö, puolustusministeriö	

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Aiheen valinta	1
1.2	Työn tavoite, käsitteet ja rajaukset	1
1.3	Työn rakenne	2
1.4	Puolustusministeriön esittely	3
2	Julkisuuskuvan rakentuminen	6
2.1	Lähtökohdat viestinnälle	6
2.1.1	Organisaationäkökulma	6
2.1.2	Vastaanottajanäkökulma	8
2.2	Julkisuustyö	10
2.3	Median rooli	12
3	Selvitys puolustusministeriön julkisuuskuvasta	14
3.1	Tutkimusmenetelmä ja aineistot	14
3.1.1	Haastattelu	15
3.1.2	Kysely	15
3.2	Tulokset	16
3.2.1	Haastattelu	16
3.2.2	Väittämät	24
3.3	Yhteenveto	30
3.4	Johtopäätökset	31
4	Pohdinta	33
5	Arviointi	36
5.1	Tutkimuksen luotettavuus	36
5.2	Tavoitteiden toteutuminen	37
5.3	Opinnäytetyöprosessi	38
5.4	Oma oppiminen	38
	Lähteet	40

1 Johdanto

1.1 Aiheen valinta

Kehitin opinnäytetyöni aiheen ollessani työharjoittelussa puolustusministeriössä syksyllä 2016. Huomasin, kun keskustelin harjoittelusta tuttujeni kanssa, että puolustusministeriö on monelle melko hämyinen organisaatio. Kohtasin työharjoitteluni aikana esimerkiksi opiskelijakollegani kysymyksen siitä, onko puolustusministeriön työntekijä samalla myös töissä puolustusvoimille.

Useiden käymieni keskusteluiden pohjalta vaikuttikin siltä, että sana ”puolustus” laittoi ihmiset unohtamaan, että kyseessä tosiaan on ministeriö, joka kuuluu valtionhallintoon ja on siten strateginen toimielin puolustusvoimien yläpuolella. Puolustusministeriön hallinnonala ei varmastikaan ole ainoa, jossa sen operatiiviset virastot näkyvät vahvasti ja siten ministeriön rooli itsessään saattaa jossain määrin olla vaikeammin hahmotettavissa.

Työni on selvitys puolustusministeriön julkisuuskuvasta, jota lähdin rakentamaan siitä oletuksesta, ettei puolustusministeriön toimintaa tunnetta ja että käsitykset siitä kumpuavat osin mielikuvista operatiivisesta maanpuolustuksesta.

1.2 Työn tavoite, käsitteet ja rajaukset

Työni tavoitteena on selvittää, millainen on puolustusministeriön julkisuuskuva, millaisia mielikuvia siihen liitetään ja miten hyvin sen toiminta oikein tunnetaan. Keräämäni aineiston pohjalta pyrin löytämään teemoja ja kehitysideoita, joita puolustusministeriö voisi hyödyntää profiilinsa kirkastamisessa suurelle yleisölle.

Kootessani teoreettista viitekehystä huomasin, että organisaation julkisuuskuvaan liittyvä käsitteistö on laajaa ja monelta osin päällekkäistäkin ja että siihen voidaan soveltaa niin viestinnän kuin markkinoinninkin käsitteistöä. Aihetta käsittelevässä kirjallisuudessa puhutaan esimerkiksi organisaation maineesta, imagosta, julkisuuskuvasta, brändistä, profiilista, yhteisökuvasta ja niin edelleen. Keskityn käsittelemään puolustusministeriön julkisuuskuvaa viestinnällisestä näkökulmasta.

Työni teoriapohja rakentuu seuraavien teemojen ympärille:

- Organisaation tavoitekuva ja profiloituminen
- Mielikuvat ja niiden muodostuminen
- Julkisuustyö ja median rooli

Organisaation julkisuuskuva on kokonaisuus, joka syntyy ja kasvaa monien osatekijöiden vaikutuksesta. On toisaalta haastavaa arvioida yksittäisten tekijöiden vaikutusta tai painoarvoa julkisuuskuvan muodostumisessa - se on ilmiö, joka elää ja muuttuu koko ajan. Keskityn tarkastelemaan puolustusministeriön julkisuuskuvaan ilmiönä, ja rajaan siten opinnäytetyöni ulkopuolelle toimet, kuten media suhteiden ylläpitämisen ja viestintästrategian laatimisen, jotka kuvaisivat enemmän julkisuuskuvan rakentamista prosessina.

1.3 Työn rakenne

Työni rakentuu yhteensä viidestä luvusta. Johdannon jälkeen tulee teoriaosuus luvussa kaksi, jonka tarkoituksena on luoda katsaus olemassa olevaan tietoon julkisuuskuvasta, julkisuustyöstä sekä median roolista julkisuuskuvan rakentumisessa.

Avaan teoriaosuuden käsittelemällä perusajatusta viestinnän vuorovaikutteisuudesta (2.1). Teoriaosuuden läpi kulkee ajatus kahdesta näkökulmasta, lähettäjistä (organisaatio) ja vastaanottajista. Vaikka miten johdonmukaisen viestin organisaatio itsestään lähettäisi, ei ole varmuutta siitä, että vastaanottajan tulkinta vastaanotetusta viestistä kohtaa lähettäjän tavoitteleman kuvan kanssa. Nämä kaksi näkökulmaa esittelen alaluvuissa 2.1.1 ja 2.1.2. Puolustusministeriön kaltaisen organisaation toiminta nojaa julkisuustyön periaatteisiin, ja toisaalta toiminnan tunnettuus on vahvasti sidoksissa näkyvyyteen mediassa. Käsitteelenkin näiden kahden mahdollista vaikutusta organisaation julkisuuskuvaan alaluvuissa 2.3 (julkisuustyö) ja 2.4. (median rooli). Oleellista on ymmärtää, että nämä kaikki ovat sidoksissa toisiinsa ja vaikuttavat organisaation julkisuuskuvan rakentumiseen kukin tahoillaan.

Luku kolme – *Selvitys puolustusministeriön julkisuuskuvasta* – on työni empiirinen osuus. Alussa kerron valitsemastani tutkimusmenetelmästä ja aineistosta alaluvussa 3.1, sekä tiedonkeruutavoista (haastattelu ja väittämäkysely) alaluvuissa 3.1.1. ja 3.1.2. Tämän jälkeen alaluvussa 3.2. avaan kerätyn aineiston perusteella saadut tulokset siten, että kumpikin kerätty aineisto erikseen – haastattelun tulokset esittelen alaluvussa 3.2.1 ja alaluvussa 3.2.2 puolestaan väittämäkyselystä saadut tulokset. Yhteenvedon jälkeen alaluvussa 3.3 esittelen vielä tulosten pohjalta syntyneitä johtopäätöksiä alaluvussa 3.4.

Luku neljä on työni pohdintaosuus. Peilaan siinä tuloksista ilmenneitä johtopäätöksiä muihin yhteiskunnan ilmiöihin, jotka ovat mahdollisesti voineet vaikuttaa puolustusministeriön julkisuuskuvan nykytilanteeseen. Näiden pohjalta nostan esille teemoja ja kehitysehdotuksia, joihin puolustusministeriö voi kiinnittää huomioita profiilinsa kirkastamiseksi. Työni viimei-

nen luku (5) koostuu opinnäytetyöni arvioinnista: alaluku 5.1 kuvaa tutkimukseni luotettavuutta, 5.2 työni tavoitteiden toteutumista, 5.3 opinnäytetyöprosessia ja 5.4 omaa oppimistani.

Kuitenkin ennen pureutumista muihin osioihin, on hyvä selvittää, mikä puolustusministeriö oikein on, mitä se tekee ja mitä sen yhteiskunnalliseen rooliin sisältyy. Johdannon seuraava alaluku (1.3) keskittyy puolustusministeriön esittelyyn.

1.4 Puolustusministeriön esittely

Suomen puolustusministeriö kuuluu valtion keskushallintoon muiden ministeriöiden ja niiden alaisuudessa toimivien virastojen ja laitosten lisäksi. Alla oleva kaavio hahmottaa tarkemmin, miten tämä sijoittuu suhteessa muuhun julkishallintoon.

Kuva 1. Julkishallinnon kaavio (Suomi.fi 2016).

Kukin ministeriö vastaa toimialallaan hallinnon asianmukaisesta toiminnasta ja valmistelee valtioneuvostolle kuuluvat asiat säännöllisissä valtioneuvoston istunnoissa käsiteltäviksi. Valtioneuvosto lukeutuu valtion hallinnon ylimpiin toimielimiin eduskunnan ja tasavallan presidentin ohella (Valtioneuvosto 2016a).

Valtioneuvoston istuntoihin osallistuu hallitus, johon kuuluu yhteensä 14 ministeriä. Suomen Tasavallan presidentti nimitti nykyisen pääministeri Juha Sipilän hallituksen 29. toukokuuta 2015, ja on siten itsenäisen Suomen 74. hallitus. Sen muodostavat Suomen Keskusta, Perussuomalaiset ja Kansallinen Kokoomus. (Eduskunta 2017; Valtioneuvosto 2016b.)

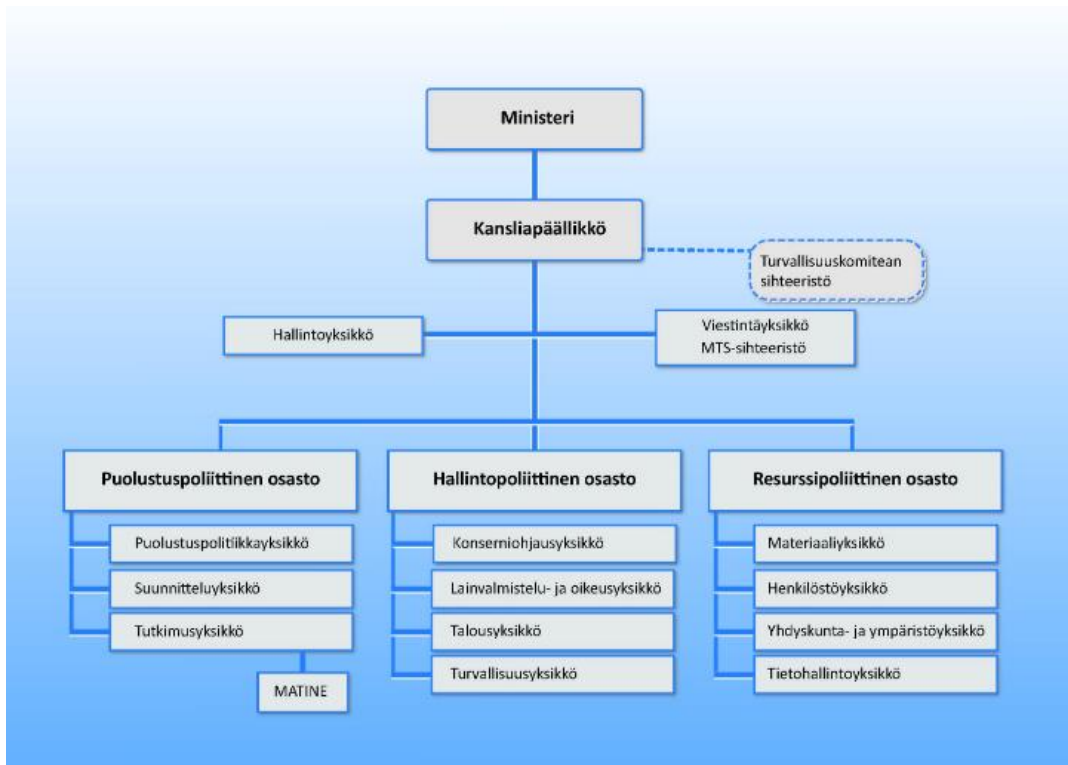
Ministeriöiden toimialoista säädetään valtioneuvoston ohjesäännössä (VNOS) ja asianomaisesta ministeriöstä annetussa asetuksessa (Valtioneuvosto 2016a). Kuten nimestäkin

voi päätellä, puolustusministeriö vastaa Suomen kokonaisuomaanpuolustuksen ja -turvallisuuden koordinoimisesta. Siihen sisältyy kansallisesta puolustuspolitiikasta ja turvallisuudesta, kansainvälisestä puolustuspoliittisesta yhteistyöstä sekä myös sotilaallisen maanpuolustuksen voimavaroista, puolustusvoimien ja kansainvälisen kriisinhallinnan toimintaedellytyksistä vastaaminen. Suomalaisten kestävän maanpuolustustahdon ylläpitämisen lisäksi puolustusministeriö pyrkii vaikuttamaan myös Euroopan turvallisuusrakenteisiin kansallisten etujen turvaamiseksi. (Puolustusministeriö 2016a; Puolustusministeriö 2016b.)

Valtionhallinnon yhdeksi ydintehtäväksi on listattu Suomen yleisen yhteiskuntarauhan ja turvallisuuden ylläpitäminen (Suomi.fi 2016), jota puolustusministeriö hallinnonalansa ohjaajana koordinoi. Suomalaisen yhteiskunnan varautuminen toteutetaan kokonaisturvallisuuden periaatteella, mikä tarkoittaa sitä, että yhteiskunnan elintärkeät toiminnot turvataan viranomaisten, elinkeinoelämän sekä järjestöjen ja kansalaisten yhteistoimintana (Puolustusministeriö 2016c).

Toisin sanoen puolustusministeriön lisäksi myös muut ministeriöt, virastot ja laitokset osallistuvat Suomen kokonaisturvallisuuden ylläpitämiseen omilla toimialueillaan. Esimerkiksi sisäministeriön alaiset poliisi ja rajavartiolaitos sekä valtiovarainministeriöön kuuluva tullit ovat viranomaistahoja, jotka puolustusministeriön ja sen alaisten organisaatioiden lisäksi pyrkivät toiminnallaan vaikuttamaan ennaltaehkäisevästi turvallisuuteen niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. (Turvallisuuskomitea 2015.)

Puolustusministeriössä työskentelee yhteensä noin 130 henkilöä, joista noin 20 henkilöä on sotilasvirassa. Sukupuolijakauma puolustusministeriössä menee pitkälti tasan miesten ja naisten välillä. Kuten alla olevasta organisaatiokaavasta selviää, puolustusministeriö jakautuu kolmeen osastoon, kahteen erillisyyksikköön sekä turvalliskomitean sihteeristöön (TK) sekä viestintäyksikön yhteydessä toimivaan maanpuolustustiedotuksen tieteelliseen suunnittelukunnan sihteeristöön (MTS). Osastot ja yksiköt vastaavat tahoillaan puolustusministeriön eri toiminnoista. (Puolustusministeriö 2016b; Puolustusministeriö 2016d.)

Kuva 2. Organisaatio (Puolustusministeriö 2016d)

Puolustusministerinä on toiminut 29. toukokuuta 2015 alkaen Jussi Niinistö. Hänen tehtäviinsä kuuluu puolustusministeriön edustaminen hallinnonalalle kuuluvissa foorumeissa sekä oleellisesti myös valtioneuvoston työskentelyyn osallistuminen. Ministeriön korkeimpana virkamiehenä toimii kansliapäällikkö, joka johtaa ja valvoo ministerin apuna puolustusministeriön toimintaa. 10. syyskuuta alkaen Suomen puolustusministeriön kansliapäällikkönä on toiminut Jukka Juusti (Puolustusministeriö 2016e; Puolustusministeriö 2016f; Valtioneuvosto 2016c)

2 Julkisuuskuvan rakentuminen

2.1 Lähtökohdat viestinnälle

”Kaikki organisaatiot ovat perimmältään ihmisten vuorovaikutussuhteiden verkostoja, eikä näitä suhteita ole ilman viestintää. Ilman viestintää organisaatioita ei yksinkertaisesti olisi olemassa.” (Aula, teoksessa Kortetjärvi-Nurmi, Kuronen & Ollikainen 2011, 7)

Ennen kuin tarkastelen, mistä kaikesta organisaation julkisuuskuva oikein rakentuu, haluan luoda katsauksen viestinnän perusajatukseen. Viestinnän ei pitäisi ajatella olevan pelkästään viestin suoraviivaista lähettämistä ja vastaanottamista vaan siihen liittyy oleellisesti myös vastaanottajan tulkinta vastaanotetusta viestistä. Elisa Juholin (2013, 48) liittää tämän ajatusmallin merkityskoulukunnan näkemykseen viestinnän lähtökohdista. Tämän ajatusmallin mukaan lähetetty viesti saa lopullisen muotonsa vasta vastaanottajan sille antamassa merkityksessä.

Kortetjärvi-Nurmi ym. (2011, 8-10) puhuvat myös osaltaan viestinnän vuorovaikutteisuuden merkityksestä. Lisäksi he korostavat strategisen viestinnän suunnittelun merkitystä ja päämäärätietoista johtamista organisaation viestinnän tehokkaassa rakentamisessa.

Viestinnän vuorovaikutteisuus ja organisaation strategiset valmiudet viestiä itsestään ovat toisin sanoen asioita, jotka luovat pohjaa organisaation julkisuuskuvan rakentumiselle. Tämän ajatuksen mielessä pitäen lähdän selvittämään, mitkä kaikki tekijät mahdollisesti rakentavat organisaation julkisuuskuvaa.

2.1.1 Organisaationäkökulma

Organisaation näkökulmasta julkisuuskuvan voidaan ajatella muodostuvan organisaation perusolemuksesta eli sen toiminnan ydinajatuksista (mitä olemme) ja toisaalta myös sen tavoitekuvasta (mitä haluamme olla).

Organisaationäkökulmasta toiminnan strateginen määrittely on pohja julkisuuskuvan päämäärätietoiselle rakentamiselle. Strategian avulla määritellään tuo organisaation perusolemus, luodaan organisaatiolle tavoitekuva ja päätetään viestinnän keinot, joita hyödyntäen pyritään vaikuttamaan sidosryhmiin johdonmukaisesti. Tavoitekuva rakentuu organisaation strategisista perusviesteistä. Ajatuksena on, että kun organisaatiolla itsellään on selkeä käsitys omasta tehtävästään ja toiminta-ajatuksestaan, se heijastuu organisaation kaikissa toimissa myös ulospäin. (Kortetjärvi-Nurmi ym. 2011, 13; Karvonen 1999, 120.)

Termeinä myös profiili ja profiloituminen liittyvät julkisuuskuvan rakentamiseen organisaation omasta näkökulmasta. Ne voidaan mieltää rinnasteisina käsitteitä tavoitekuvalle ja sen johdonmukaiselle toteuttamiselle organisaation viestinnässä. Juholin (2013, 61) määrittelee kantasanan profiiliin juurikin tarkoittavan organisaation tavoitekuvaa tai sen tavoitteellista mielikuvaa itsestään. Högströmin (2002, 33) mukaan profiloinnilla tarkoitetaan ”kaikkea sitä toimintaa, jolla tavoitellaan tiettyä mielikuvaa”.

Profiloinnilla luodaan organisaation viestinnän perussanomiat. Ne kuvaavat sanallisesti ja kuvallisesti organisaation olemuksen ja toiminnan peruspilareita, ja toimivat siten yhdistävänä tekijänä organisaation kaikessa viestinnässä. Profiloinnin tarkoituksena on määrittellä tuo organisaation itsestään ”lähettämä kuva”. Profilointi on tavoitteellista vaikuttamista organisaation sidosryhmien tietoihin, mielikuviin, asenteisiin ja uskomuksiin, sekä toisaalta sitä kautta organisaation julkisuuskuvaan. (Juholin 2013, 230 & 93; Kortetjärvi-Nurmi ym. 2011, 13.)

Organisaation perusolemusta ja tavoitekuvaa rakentavat myös ulkoiset tunnukset, kuten organisaation logo ja valittu värimaailma, joille on annettu tarkoin perustellut merkitykset organisaation toiminnan kannalta. Logo, josta virallisemmin puhutaan liikemerkkinä, on organisaation graafinen tunnus, jonka tavoite on heijastaa organisaation perusolemusta. Lisäksi perusolemuksen tunnuksiin yhdistetään myös symbolista merkitystä kantava värimaailma, jonka avulla organisaation toimintaan halutaan liittää tiettyjä ominaisuuksia. (Kortetjärvi-Nurmi ym. 2011, 14-15.)

Niin ikään kaikki, mitä organisaatiosta näkyy ulospäin rakentaa sen julkisuuskuvaa. Juholin (2013, 111-112) puhuu tällöin organisaation ”visuaalisesta identiteetistä”, jonka tulisi vahvistaa niitä arvoja ja arvostuksia, jotka organisaatio mieltää perusolemuksensa kannalta tärkeiksi. Ratkaisevaa kuitenkin on, onnistuuko organisaatio arkisessa toiminnassaan heijastamaan näitä perusolemuksensa tärkeimpiä ominaisuuksia ja synnyttämään perussanomien mukaisia mielikuvia sidosryhmiensä käytännön kokemuksissa ja havainnoissa (Kortetjärvi-Nurmi ym. 2011, 13).

Sidosryhmien käsitykset organisaatiosta ovat kärjistetyksi organisaation profiloinnin tulos, joskin todellisuudessa käsityksiin ja mielikuviin vaikuttavat myös monet muut, organisaatiosta riippumattomat tekijät (Juholin 2013, 230), joita käsitellään tarkemmin seuraavissa alaluvuissa.

2.1.2 Vastaanottajanäkökulma

”Yksikään organisaatio ei ole yhdellekään sen kanssa tekemissä olevalle samanlainen. Organisaatio saa muotonsa ihmisten tekemissä tulkinnoissa, eivätkä nämä tulkinnat ole koskaan täysin identtisiä. Organisaation johtaminen on sen takaamista, että tulkinnat organisaatiosta ovat tarpeeksi yhtenevät yhteistyön ja menestyksekkään toiminnan kannalta.” (Aula, teoksessa Kortetjärvi-Nurmi ym. 2011, 12)

Puhutaan, että elämme mielikuvayhteiskunnassa, jossa tiedon ylitarjonnan vuoksi ei aina ole aikaa tai toisaalta myöskään tarpeeksi kiinnostusta selvittää faktoja. Ihmiset altistuvat mielikuvavaikuttamiselle, ja tällöin vaikka ihmisillä ei olisikaan varmaa tietoa jostain asiasta, osaavat he kuitenkin vastata mielikuviansa perusteella. Tämä alaluku keskittyy mielikuviin ja nimenomaan siihen, miten vastaanottajan käsitykset organisaatiosta vaikuttavat julkisuuskuvan muodostumiseen.

Karvonen (1999, 51-52) puhuu teoksessaan mielikuvien muodostumisen yksinkertaisesta mallista, jossa on läsnä kaksi osapuolta. Hän summaa mielikuvavaikuttamisen perusasetelman seuraavasti:

Yksinkertaisessa perusasetelmassa on läsnä kaksi osapuolta: se, josta kuva tai käsitys muodostetaan, ja se jolle, kuva muodostuu. Nämä kaksi ovat vuorovaikutuksessa keskenään siten, että tarkoituksella tai tahattomasti jaettu informaatio luo pohjan havainnoille ja mielikuvien muodostumiselle. Syntyneitä tietorakennetta tai skeemaa sovelletaan vastaisuudessa lähteestä tulleet viestiin, joka siten luo oletusarvoja tai ennakkoluuloja lähettäjän viesteihin.

On selvää, että mielikuvaan vaikuttaa kaikki kohteesta saatu informaatio ja kokemukset. Nämä voivat olla organisaation itsensä tuottamia (profilointi), muualta saatuja suoraan tai välitettynä esimerkiksi median tai muiden ihmisten kautta. Lisäksi mielikuviin yhdistyy vastaanottajan eri syistä johtuvat taipumukset tulkita saamaansa informaatiota – toisin sanoen henkilön omakohtaiset odotuksensa ja kokemukset ohjaavat käsitysten muodostumista. Mielikuvat ovat siten erilaisten tietojen, kokemusten, odotusten ja vaikutteiden summia. (Juholin 2013, 238-239.)

Karvonen (1999, 51) puhuu teoksessaan myös mielikuvien rakennusaineista, joita viestin lähettäjä voi antaa ihmisille, mutta on kuitenkin lopulta ihmisestä itsestään kiinni, millaisen

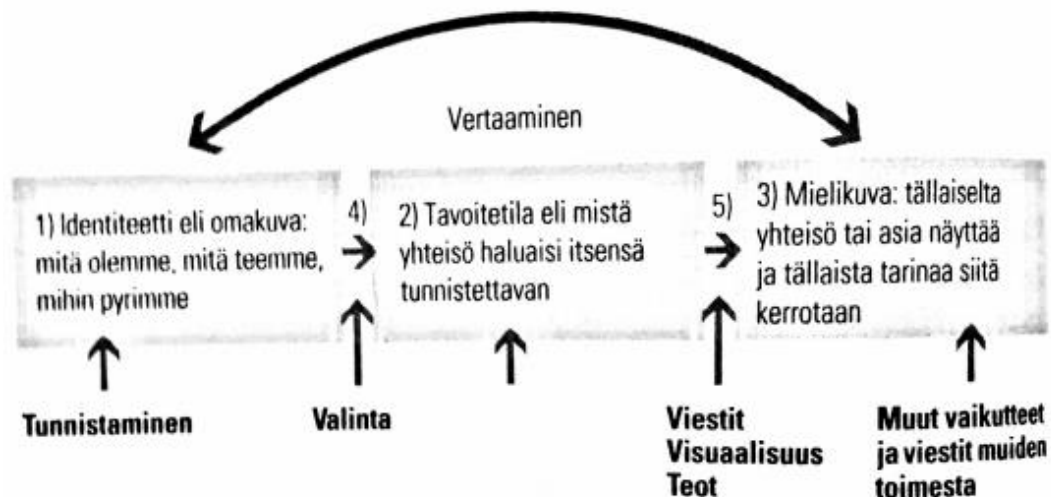
käsityksen hän niistä tuottaa. Högström (2002, 11) korostaakin sitä, että usein ihmisen huomio kiinnittyy vain sellaisiin viesteihin, joilla on vaikutusta häneen henkilökohtaisella tasolla tai ovat muuten visuaalisesti vaikuttavia.

Kuva 3. Mielikuvien muodostumisen yksinkertainen malli (Karvonen 1999, 52).

Karvonen (1999, 52) korostaa mielikuvissa olevan kyse siitä, miten ihmiset havaitsevat kohteen, eikä niinkään siitä, mikä on kohteen todellisuus. Lähettäjistä (A) leviää tarkoituksella tai tahattomasti tuotettua informaatiota vastaanottajan (B) saataville, jonka perusteella hän (B) tuottaa käsityksen lähettäjistä. Muodostunut tietorakenne toimii oletusarvona ja ennakkoluulona, johon vastaanottaja jatkossa perustaa havaintonsa.

Niin ikään organisaation suunnitelmallinen viestintä tukee mielikuvaa vain silloin, jos viestintä ja vastaanottajan kokemukset ovat samansuuntaiset. Organisaatio voi pyrkiä vaikuttamaan mielikuvuihin toimintansa eri vaiheissa (kts. kuva 4.): karkeasti lähtötilanteessa organisaation tulisi (1) tunnistaa oman toimintansa lähtökohdat ja (2) tietää mihin suuntaan toimintaa halutaan viedä. Näitä kahta lopuksi verrataan (3) sidosryhmien sen hetkisiä käsityksiä organisaatiosta. Nimenomaan viestinnän kehittämisen kannalta on oleellista peilata näitä käsityksiä prosessissa taaksepäin (4 ja 5), ja kysyä, vastaavatko ne organisaation tavoitekuvaan – jos organisaation lähettämä kuva on ristiriidassa sen vastaanottajan mielikuvan kanssa, vastaanottajan kokemus ratkaisee. (Juholin 2013, 241; Kortetjärvi-Nurmi ym. 2011, 12.)

Kuva 4. Mielikuviin vaikuttamisen vaiheita (Juholin 2013, 242).

Kuten sanottu mielikuvat syntyvät monien konkreettisten ja abstraktien tekijöiden tuloksena, eivätkä ihmiset läheskään aina pysty kertomaan, mihin mikäkin mielikuva tai käsitys perustuu. Mielikuvat muotoutuvat itse koetun, nähdyn ja luetun perusteella, mutta yhtä paljon vaikuttaa myös se, mitä muut ihmiset kertovat ja miten eri julkisuudet käsittelevät asiaa. Julkisuustyö luo omat odotuksensa ja toisaalta myös haasteensa, ja vaatii siten organisaatiolta hienovaraisempaa viestintää. Julkisuustyön merkitystä julkisuuskuvan rakentumisessa käsitellään seuraavassa alaluvussa.

2.2 Julkisuustyö

Julkisuustyö on yhteiskunnallista viestintää, koska se kohdistuu ihmisiin yhteiskunnan kansalaisina. Ajattelun lähtökohtana on, että sanoman ja viestin ydin on yhteiskunnallinen ja viestinnän tavoitteena on lisätä tietoa, vaikuttaa asenteisiin ja muuttaa toimintatapoja. Högströmin (2002, 27) mukaan puhtaan yhteiskunnallisen viestinnän eli niin sanotun viranomaisviestinnän ydintehtävä onkin viestiä kansalaisille uuden lain, asetuksen, päätöksen tai käytännön olemassaolosta ja sen vaikutuksista. Synonyymeinä julkisuustyölle voidaan pitää termejä julkisyhteisö ja viranomaistyö.

Julkisuustyön viestintäilmapiiriin vaikuttaa pitkälti julkisuuslainsäädännön tuomat velvoitteet. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621 määrää viranomaisten velvollisuudeksi toteuttaa avoimuutta ja hyvää tiedonhallintatapaa toiminnassaan sekä antaa kansalaisille yhtäläiset mahdollisuudet valvoa julkisen vallan käyttöä ja vaikuttaa siihen sekä muodostaa vapaasti mielipiteensä. Julkisuustyön luonteeseen kuuluu siten myös

oleellisesti 5 luvussa 20 § määrätty viranomaisten velvollisuus tuottaa ja jakaa tietoa kansalaisille:

Viranomaisen on edistettävä toimintansa avoimuutta ja tässä tarkoituksessa tarvittaessa laadittava oppaita, tilastoja ja muita julkaisuja sekä tietoaaineistoja palveluistaan, ratkaisukäytännöstään sekä yhteiskuntaoloista ja niiden kehityksestä toimialallaan. -- Viranomaisen on tiedotettava toiminnastaan ja palveluistaan sekä yksilöiden ja yhteisöjen oikeuksista ja velvollisuuksista toimialaansa liittyvissä asioissa. (Finlex 2017, 21.5.1999/621).

Kuten sanottu julkisuustyö perustuu yhteiskunnallisiin vaatimuksiin, ja viestinnän tulisi siten palvella kansalaisten osallistamista päätöksentekoprosesseihin. Yksi julkisorganisaation tavoitteista on edistää yhteistä hyvää arvostavan vuoropuhelun kautta. Vuoropuhelu ei kuitenkaan aina toteudu optimaalisesti, sillä julkisuustyö tuo viestinnän vuorovaikutteisuuden ylläpitämiseen omat haasteensa. Julkisuustyössä viestintäprosessit ovat usein hyvinkin suoraviivaisia eikä kansalaisia osallisteta yhteiseen keskusteluun, vaan viestintä on lähtökohtaisesti tiedottavaa. Näin ollen viranomaisviestintää voidaan kritisoida sen prosessikoulukuntamaisista piirteistä, jonka mukaan viestintä rakentuu yksiselitteisesti viestin lähettämisestä ja vastaanottamisesta eikä ajattelulle viestinnän vuorovaikutteisuudesta ole sijaa. (Juholin 2013, 25 & 47).

Julkisuustyö altistaakin julkisorganisaatiot siten tietynlaisen paineen alle siitä, onko toiminta läpinäkyvää sekä tieto tarpeeksi helposti saatavilla ja ennen kaikkea ymmärrettävää. Högström (2002, 10) toteaa, ettei yksittäisellä kansalaisella ole mahdollisuutta eikä toisaalta myöskään aina osaamista hakea tietoa, analysoida sen vaikutuksia ja tehdä siitä johtopäätöksiä, miten hänen tulisi toimia. Tämän hän korostaa nimenomaan olevan viestinnän tehtävä, ja siten viestin rakentajan eli organisaation vastuulla.

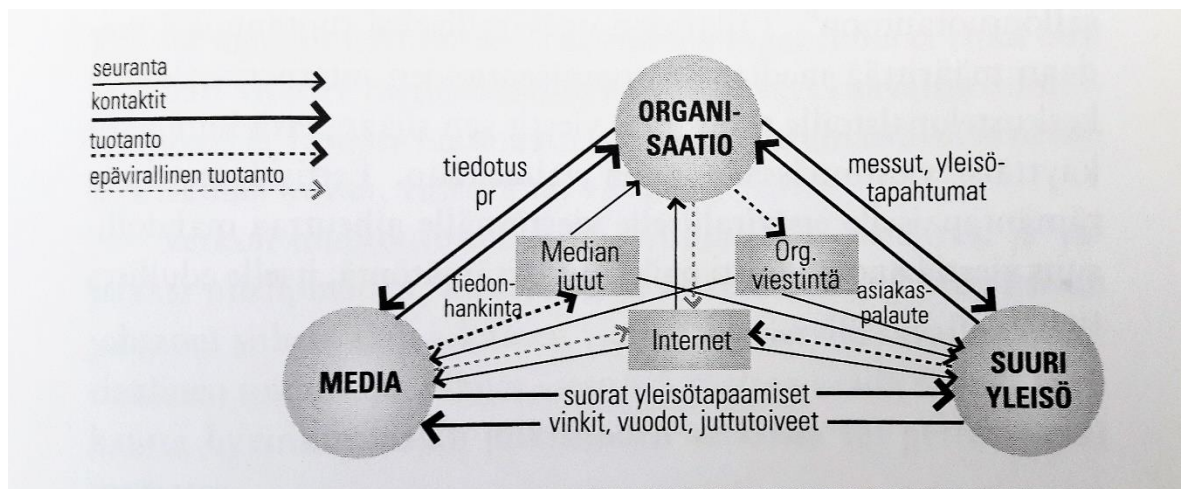
Högström (2002, 75 & 78) näkee, että profiloituminen merkitsee julkisuustyössä enemmänkin toiminnan tunnetuksi tekemistä ja esimerkiksi ennakkoluulojen vähentämistä ja arvopohjan korostamista. Julkisyhteisön toiminnan kannalta on näin ollen tärkeää, mikä kuva siitä yleisesti ottaen on päättäjien, median ja kansalaisten keskuudessa.

Ennen voitiin ajatella, että julkisuustyötä edustavan organisaation tunnettuus ja siten myös julkisuuskuva rakentuisi tehokkaimmin median ja tiedotusvälineiden kautta, mutta nykyään se ei enää riitä. Tietoa ei haeta enää pelkästään perinteisten medioiden kautta vaan tiedonhaussa ja -jakamisessa hyödynnetään pitkälti sosiaalista mediaa ja sen luomaa yhteisöllisyyttä. (Karvonen 1999, 18; Kirjastot.fi 2017.)

Tästä median roolista organisaation julkisuuskuvan rakentajana ja mahdollistajana kerrotaan tarkemmin seuraavassa alaluvussa (2.3).

2.3 Median rooli

Organisaation julkisuuskuvaan ihmisten yleisten käsitysten sekä organisaation itse itsensä lähettämän kuvan lisäksi vaikuttaa oleellisesti myös media. Se toimii ikään kuin eräänlaisena julkisuustyön mahdollistajana ja siten myös organisaation julkisuuskuvan rakentajana.

Kuva 5. Julkisuus ja sen toimijat (Kuutti 2008, 9)

Mediajulkisuus nähdään tärkeänä vallankäytön ja poliittisen toiminnan arvioinnin, luotettavuuden sekä kansalaisten tiedonsaannin ja oikeusturvan välineenä. Tiedon välittämisen ohella media pyrkii valinnoillaan ja journalistisella työllään helpottamaan kansalaisten ymmärrystä ympäröivästä maailmasta ja sen ilmiöistä. Median hyödyntäminen tiedon jakamisessa on luonteva valinta, sillä suuri yleisö on tottunut hakemaan vastauksia yhteiskunnallisiin asioihin sitä kautta. (Högström 2002, 29 & 33; Kuutti 2008, 9.)

Juholin (2013, 284-285) näkee mediajulkisuuden olevan organisaatiolle mahdollisuus: se on keino tulla tunnetuksi, käydä julkista keskustelua ja vaikuttaa, sekä joskus myös puolustautua esimerkiksi jossakin organisaatiokohussa. Hän listaa mediajulkisuuden mahdollisuuksiksi muun muassa seuraavat asiat:

- informoida toiminnasta ja suunnitelmista (joka on julkisuustyön lakisääteinen velvoite)
- vaikuttaa yksilöiden asenteisiin ja mielikuviiin, ja jopa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon
- vaikuttaa omaan julkisuuskuvaan ja pyrkiä vahvistamaan olemassaolon oikeuttaan.

Vaikka mediajulkisuuden voidaan lähtökohtaisesti ajatella edesauttavan organisaation tunnetuksi tekemistä ja rakentavan sen julkisuuskuva, ei se aina ole organisaation tavoittelemman kuvan mukaista. Ongelmallista mediajulkisuudessa on nimenomaan se, ettei organisaatiolla ole tarkkaa tietoa yksittäisten joukkoviestimien tai toimittajien motiiveista lähestyä käsittelemiään aiheita eikä organisaatio voi siten loppujen lopuksi kauheasti vaikuttaa siihen, millaista kuvaa media siitä rakentaa. (Kuutti 2008, 15.)

Toki on totta, että osa johdonmukaista viestintää on myös mediasuhteiden rakentaminen ja siten pyrkimys valjastaa media tukemaan organisaation tavoittelemaa kuvaa. Se on kuitenkin oma kokonaisuutensa ja päätin rajata sen opinnäytetyöni ulkopuolelle.

3 Selvitys puolustusministeriön julkisuuskuvasta

Tässä luvussa tutustutaan tutkimusmenetelmiin, tutkimuksen toteuttamiseen sekä saatuihin tuloksiin.

3.1 Tutkimusmenetelmä ja aineistot

Koska työni keskittyy ihmisten käsityksiin puolustusministeriöstä, oli luontevaa lähteä rakentamaan tutkimusta laadullisten eli kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien ympärille. Ominaisista kvalitatiiviselle tutkimukselle on nimenomaan pyrkimys ymmärtää kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. Laadullinen tutkimus keskittyy ihmisen omiin kuvauksiin koetusta todellisuudesta, mikä puolestaan rakentuu ihmisen henkilökohtaisessa elämässään pitämien merkityksellisten ja tärkeiden asioiden ympärille. (Jyväskylän yliopisto 2015; Vilkkä 2015.)

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millainen on puolustusministeriön julkisuuskuva. Tarkemmin sanottuna halusin selvittää, millaisia mielikuvia suuri yleisö liittää puolustusministeriöön, ja miten hyvin sen toiminta tunnetaan. Kerätyn aineiston pohjalta nostan esille asioita ja annan mahdollisia kehitysideoita, joita puolustusministeriö voi huomioida kirkastaakseen profiiliaan suurelle yleisölle.

Tutkimuksen kohteena oli niin sanottu suuri yleisö, josta valitsin pienemmän, yhteensä kymmenen henkilön joukon. Tähän joukkoon valitsin eri sukupuolten ja ikäpolvien edustajia niin, että puolet olivat naisia ja puolet miehiä. Ikäjakauma asettui noin kahdenkymmenen ja viidenkymmenviiden välille. Huomioin joukossa myös maantieteellisen sijainnin mahdollisen vaikutuksen ja siten valikoin mukaan henkilöitä myös pääkaupunkiseudun ulkopuolelta. Lisäksi pyrin valikoimaan mukaan henkilöitä, joilla ei olisi suoraa sidosta puolustusministeriön hallinnonalaan, esimerkiksi työsuhteen muodossa.

Tutkimuksen lähtöoletuksena oli, että puolustusministeriön tunnettuus on heikkoa ja siihen liitettävät mielikuvat kumpuavat käsityksistä operatiivisesta maanpuolustuksesta. Tietoa kerättiin haastattelemalla sekä väittämäkyselyllä, jotka toteutettiin kullekin henkilölle peräjälkeen. Molemmat haastattelu sekä kysely muodostuivat kymmenestä kohdasta.

Aineistonkeruu suoritettiin vuoden 2017 tammi-helmikuun aikana ja toteutettiin tutkimushenkilön kanssa kasvokkain. Tiedonkeruu suoritettiin vaihtuvasti tutkimushenkilön mukaan eri ympäristöissä, muun muassa Haaga-Helia ammattikorkeakoulun opiskelijoille tarkoite-

tussa oleskelutilassa, kahviloissa Helsingin keskustassa, tutkimushenkilön omassa kodissa, ja niin edelleen. Valitut tiedonkeruutavat ja niille asetetut tavoitteet esitellään tarkemmin seuraavissa alaluvuissa (3.1.1 ja 3.1.2).

3.1.1 Haastattelu

Haastattelulla selvitin tutkimushenkilöiden käsityksiä puolustusministeriöstä. Toisin sanoen keskityin selvittämään, millaista tietoa heillä on puolustusministeriöstä vai onko sitä, sekä lisäksi millaisia mielikuvia he siihen liittävät. Kysymykset oli pyritty muotoilemaan siten, että henkilö pystyisi vastaamaan niihin ilman varmaa tietoa aiheesta ja voisi lähestyä asiaa mielikuvanäkökulmasta.

Esitin haastattelussa kullekin henkilölle seuraavat kymmenen kysymystä kyseisessä järjestyksessä:

1. Oletko suorittanut asepalveluksen?
2. Mitä sinulle tulee mieleen puolustusministeriöstä? Mitä se mielestäsi tekee?
3. Tiedätkö muita tahoja, jotka toimivat puolustusministeriön kanssa samalla hallinnonalalla?
4. Osaatko sanoa, missä puolustusministeriö sijaitsee?
5. Kuka näistä henkilöistä on puolustusministeri? Osaatko nimetä hänet?
6. Yksi näistä kolmesta on puolustusministeriön logo. Mikä se mielestäsi on?
7. Jos puolustusministeriö olisi ihminen, mitä sukupuolta se mielestäsi edustaisi? Osaatko perustella valintasi?
8. Minkä ikäinen puolustusministeriö mielestäsi on, jos peilaat sitä ihmiseen? Osaatko perustella valintasi?
9. Jos puolustusministeriö olisi satuhahmo, mikä kuvaisi sitä mielestäsi parhaiten? Osaatko perustella, miksi valitsit juuri kyseisen hahmon?
10. Jos puolustusministeriö olisi väri, mikä se mielestäsi olisi ja miksi?

3.1.2 Kysely

Kyselyn avulla pyrin puolestaan selvittämään, kuinka hyvin puolustusministeriön toiminta ja tehtävät tunnetaan perustuen faktatietoon. Väittämät perustuivat puolustusministeriön nettisivuilla (www.defmin.fi) kerrottuun tietoon sen toimialaan kuuluvista tehtävistä.

Pyrin muotoilemaan väittämät siten, että vastaaja joutuisi miettimään niiden paikkansa pitävyyttä. Peilasin väittämiin tarkoituksenmukaisesti suoria teemoja operatiivisesta maanpuolustuksesta, sillä halusin toisaalta saada käsityksen myös siitä, ymmärtääkö tutkimusyleisö puolustusministeriön strategisen eron puolustusvoimiin.

Rakensin kyselyn niin, että henkilö vastaisi annettuihin väittämiin raxittamalla mielestään sopivimman vaihtoehdon skaalalla *samaa mieltä*, *eri mieltä* tai *en osaa sanoa*. Kyselyssä olivat seuraavat väittämät:

1. Puolustusministeriö ohjaa kaikkien Suomen turvallisuudesta vastaavien viranomaisten, kuten poliisin, puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen toimintaa
2. Puolustusministeriö johtaa Suomen puolustuspolitiikkaa.
3. Puolustusministeriössä budjetoidaan puolustusvoimien materiaalihankinnat.
4. Puolustusministeri päättää sotaharjoitusten sisällöstä.
5. Puolustusministeriössä työskentelee vain sotilaita.
6. Puolustusministeriö koordinoi Suomen osallistumista kansainvälisiin rauhanturvamisoperaatioihin.
7. Puolustusministeri johtaa puolustusvoimia.
8. Puolustusministeriö vastaa Suomen puolustuspoliittisen näkökulman esilletuomisesta kansainvälisissä yhteistyökeskusteluissa.
9. Puolustusministeriö vastaa Suomen kokonaismaanpuolustuksen koordinoinnista ja maanpuolustustahdon ylläpitämisestä.
10. Puolustusministeriö valmistelee koko hallinnonalaansa, kuten sotilaskoulutusta, Suomen alueen valvontaa sekä puolustustarvikkeiden maastavientiä koskevat lait ja asetukset.

3.2 Tulokset

Seuraavassa alaluvussa esitellään kerätty aineisto. Ensimmäisessä alaluvussa (3.2.1) avataan haastatteluosio ja toisessa (3.2.2) puolestaan väittämäkyselystä saadut tulokset. Alaluvussa 3.3 vedetään saadut tulokset lopuksi yhteen, jonka jälkeen esitellään tulosten perusteella vielä tutkimuksen johtopäätökset (3.4).

3.2.1 Haastattelu

1. Oletko suorittanut asepalveluksen?

Kuusi kymmenestä ei ollut suorittanut asepalvelusta ja loput neljä puolestaan kyllä.

2. Mitä sinulle tulee mieleen puolustusministeriöstä? Mitä se mielestäsi tekee?

Kun haastateltavilta kysyttiin, mitä heille tulee mieleen puolustusministeriöstä ja mitä se heidän mielestään tekee, lähes kaikki nostivat tavalla tai toisella puolustusvoimat ja armeijan esiin:

”En oikeastaan tiedä, mitä ne tekevät käytännössä... ehkä se menee jotenkin, niin että puolustusvoimiin liittyvät päätökset tulee sieltä ministeriöstä...”

”Hallinnollinen ja päättävä elin Suomen puolustusvoimien päällä...”

Vain muutama mainitsi puolustusministeriön yhteyden muuhun valtionhallintoon, sen taloudellisen vastuun sekä toimintaedellytysten mahdollistamisen:

”Jonkin verran varmaankin myös taloudellista puolta liittyy...”

”Toimii yhteistyössä Suomen puolustusvoimien ja eduskunnan kanssa.”

”...huolehtii niistä edellytyksistä.”

Vastaajista muutama yhdisti puolustusministeriön toimintaan myös kansainväliset suhteet ja Suomen asiantuntijavastuun puolustusasioissa maailmalla:

”Ei kauheasti mitään mielikuvia... varmasti hoitaa erilaisia kansainvälisiä asioita maiden välillä ja yrittää neuvotella... liittyy lähinnä diplomaattisiin suhteisiin...”

”Semmoinen mikä toimii asiantuntijana sellaisissa asioissa, missä tarvitaan jotain tietoa armeijasta...vaikka jotain mitä tapahtuu jossain muualla maailmassa, niin sellainen asiantuntija niissä kysymyksissä.”

3. Tiedätkö muita tahoja, jotka toimivat puolustusministeriön kanssa samalla hallinnonalalla?

Kysymyksen kolme kohdalla ilmeni, että hallinnonala käsitteenä oli monelle vieras ja aiheutti epävarmuutta vastaajissa.

Monet aloittivatkin vastauksensa sanomalla ”en tiedä” ja käyttivät arvuuttelevia täytesanoja, kuten ”ehkä”, sekä myös ilmaisivat epävarmuuttaan vastaamalla kysymykseen kysymyksellä:

”Hallinnonalalla... puolustusvoimat... onko se jokin yhteistyöjuttu vai samaa...mikä on hallinnonala?”

”En tiedä, onkohan rajavartiolaitos erikseen...”

Haastateltavien mielestä puolustusministeriön kanssa samalla hallinnonalalla toimivat seuraavat tahot:

- Puolustusvoimat
- Rajavartiolaitos
- Tulli
- Suomen hallitus
- Sisäministeriö sekä mainintana yleisesti muut ministeriöt
- Varusmiesyhdistykset

Näistä kuitenkin puolustusvoimat esiintyi vastauksissa eniten.

4. Osaatko sanoa, missä puolustusministeriö sijaitsee?

Yhdeksän kymmenestä vastaajasta sijoitti puolustusministeriön Helsinkiin, mutta ei kuitenkaan osannut kertoa ministeriön tarkkaa sijaintia. Yksi vastasi hieman ympärilyöreämmin puolustusministeriön sijaitsevan pääkaupunkiseudulla.

Ainoastaan yksi vastannaisesta kuitenkin tiesi puolustusministeriön sijainnin tarkasti, koska oli käynyt siellä ekskursion vähän aikaa sitten. Toinen puolestaan muisteli kyllä joskus nähneensä puolustusministeriön portit, mutta ei osannut täsmentää sen olinpaikkaa:

”Helsingissä, siinä kasarmitorin laidalla... olen käynyt siellä.”

”Muistan vaan, että olen joskus nähnyt, että tässä se on... mutta en yhtään muista, että missä.”

Eräs vastaajista puhui ”puolustusministeriön yksiköistä” ja oli sitä mieltä, että puolustusministeriön ”päämaja” sijaitsee Helsingissä, mutta että sen toimintaa on kuitenkin hajautettu myös varuskuntiin:

”Veikkaan, että yksiköitä on hajautettu ympäri Suomea... yksiköllä tarkoitan sitä, että varmaan joissain varuskunnissakin voi olla toimintaa...”

5. Kuka näistä henkilöistä on puolustusministeri? Osaatko nimetä hänet?

Haastateltavia pyydettiin valitsemaan kolmesta kuvasta (kts. kuva alla) se henkilö, joka hänen mielestään on nykyinen puolustusministeri. Seitsemän kymmenestä tunnisti puolustusministerin oikein kuvan perusteella, mutta ainoastaan puolet kaikista vastaajista tiesi hänet nimeltä.

Kuva 6. Puolustusministeri Jussi Niinistö (vas.), puolustusvoimain komentaja Jarmo Lindberg ja puolustusministeriön kansliapäällikkö Jukka Juusti.

Puolustusministerin kuvan oikein tunnistaneista kaksi oli sellaisia, jotka arvuuttelivat sukunimen oikein, mutta eivät osanneet antaa oikeaa etunimeä:

”Eikös se ole Niinistö...ihan varmasti tiedän tämän... Ville Niinistö, onko?”

”Haluaisin sanoa Niinistö...etunimi on hukassa... onko se Ville Niinistö... ei kun hän on Vihreiden edustaja... ei tule nyt etunimeä mieleen...”

Kaksi niistä vastaajista, jotka eivät osanneet nimetä puolustusministeriä, arvuuttelivat kuvan puolesta puolustusministeriksi puolustusvoimain komentajaa Jarmo Lindbergiä:

”Nimeä en tiedä, vaikka olen sen joskus kyllä kuullut... ei vain ole jäänyt päähän.”

”Se on varmastikin tämä kaveri, koska sillä on kaikki lätkät ja muut tuossa kaukudessa...en tiedä nimeä.”

Ainoastaan yksi vastaajista ei tunnistanut oikeaa henkilöä kuvasta eikä myöskään osannut nimetä häntä:

”En, en tiedä kuka on puolustusministeri. Nimi pitäisi tietää, mutta en muista juuri nyt. Muistan vaan sen edellisen... Haglundin.”

6. Yksi näistä kolmesta on puolustusministeriön logo. Mikä se mielestäsi on?

Haastateltavia pyydettiin kertomaan, mikä kuvan kolmesta logovaihtoehdosta on heidän mielestään puolustusministeriön logo. Yhteensä neljä vastaajista valitsi oikein logon numero kaksi. Sen sijaan puolet vastaajista arvuutteli puolustusministeriön logoksi puolustusvoimien logoa eli numeroa kolme. Ainoastaan yksi valitsi valtioneuvoston kanslian logon eli numeron yksi.

Kuva 7. 1. valtioneuvoston kanslia, 2. puolustusministeriö, 3. puolustusvoimat

Suurin osa vastauksista vaikuttivat arvauksilta:

”En tiedä, mutta sanoisin, että se on kakkonen.”

”En ole varmaan ikinä nähnyt silleen, että olisin kiinnittänyt huomiota. Sanon, että kolmonen, koska mulla on sellainen olo, ettei se ainakaan toi kakkonen voi olla.”

7. Jos puolustusministeriö olisi ihminen, mitä sukupuolta se mielestäsi edustaisi? Osaatko perustella valintasi?

Vain yhden mielestä puolustusministeriöllä ei ole sukupuolta, koska siellä työskentelee molempien sukupuolten edustajia:

”Ei edusta mitään sukupuolta... koska siellä on miehiä ja naisia.”

Loput yhdeksän vastaajaa sanoivat eri perusteluin, että puolustusministeriö edustaisi heidän mielestään miestä. Vastausten perustelut kumpusivat maanpuolustuksesta ja osin myös historiasta:

”Jotenkin kaikki puolustus- ja sota-asiat mielletään miesten asioiksi...”

”Koska historiassa perinteisesti kaikki sotaherrat ja -johtajat ovat olleet miehiä...”

”Asepalveluksen pakollisuuden takia... se on kuitenkin niin miesvaltainen koko systeemi asepalveluksen ja Suomen puolustuksen kannalta...”

Eräs kuvaili ”perus suomalaista miestä” perusteluna vastaukselleen:

”Vähän semmoinen hitaasti muuttuva... semmoinen jäärä ja niin isänmaallinen kuin voi olla, idiootit mielipiteet kaikesta, kuten maahanmuutosta... sellainen perus suomalainen mies.”

8. Minkä ikäinen puolustusministeriö mielestäsi on, jos peilaat sitä ihmiseen? Osaatko perustella valintasi?

Vastausten ikähaarukka pyöri neljänkymmenen ja seitsemänkymmenen ikävuoden välissä: viisi kymmenestä vastaajasta sanoi puolustusministeriötä noin viisikymmentävuotiaaksi, kaksi noin neljäkymmentä- ja toiset kaksi noin kuusikymmentävuotiaaksi sekä puolestaan yksi seitsemänkymmentävuotiaaksi.

Kaikki vastaukset perustuivat kuitenkin ajatukseen siitä, että puolustusministeriöltä löytyy näkemystä ja kokemusta sekä myös tietoa ja taitoa alansa asioista:

”Viisikymmentä... ei ihan nuori, ei semmoinen, että tekee päätöksiä ihan tosi tunteella vaan semmoinen, että järkeilee asiat ja miettii niitä aika kauan... ja on jo vankka kokemus siitä, mitä tekee.”

”Noin neljäkymmentä vuotias... koska neljäkymmentä vuotias ihminen ei ole kovin vanha eikä nuori vaan sieltä parhaimmasta esikastista... sillä on uutta näkemystä ja vanhaa kokemusta.”

Vastauksia peilattiin myös hierarkkiseen ikärakenteeseen niin puolustusvoimien henkilökunnan kuin myös yleisesti Suomen päättäjien keskuudessa:

”Suomessa vanhat ihmiset päättävät asioista...”

”Tulee mieleen sellaiset keski-ikäiset vähän vanhemmat miehet, ketkä siellä istuu siellä... herrasmiehet, jotka päättävät Suomen asioista.”

”Koska armeijan henkilökunta, everstiluutnantin ja muut ovat toisaalta sen ikäisiä tai vähän nuorempia ennen kuin menevät eläkkeelle... kun mietitään ihmistä urallaan, niin silloin se on huipulla...”

9. Jos puolustusministeriö olisi satuhahmo, mikä kuvaisi sitä mielestäsi parhaiten? Osaatko perustella, miksi valitsit juuri kyseisen hahmon?

Satuhahmon yhdistäminen puolustusministeriöön osoittautui hieman haastavaksi eivätkä kaikki osanneetkaan nimetä yksittäistä hahmoa kuvastamaan ajatuksiaan puolustusministeriöstä. Konkreettisine satuhahmoina kuitenkin mainittiin Muumien poliisimestari, Himan sekä Sebastian-rapu Pienestä merenneidosta.

”Muumipeikosta poliisimestari... ehkä sen takia, että tulee mieleen 'law and order'... ajetaan meidän asioita, puolustetaan ja suojellaan meidän maata... edustaa järjestystä.”

”Ensimmäisenä tulee mieleen Himan... koska se on sellainen oikeuden puolustaja.”

”Pienen merenneidon Sebastian on puolustusministeriö... se menee aina sääntöjen mukaan eikä tykkää, jos joku ei soveltaa omiaan eikä noudata sääntöjä, käskyjä tai yleisiä normeja.”

Haastateltavat, joista satuhahmon keksiminen tuntui liian haastavalta, kuvailivat puolustusministeriötä luonteenpiirteiden avulla. Puolustusministeriö nähtiin hyväntahtoisena, luotettavana ja jämptinä:

”Jos puolustusministeriö olisi satuhahmo, niin kyllä sanoisin, että se olisi sellainen, mistä kaikki aluksi sanoisivat, että 'ei vitsit, tuo on paha', mutta lopuksi siitä kuitenkin kuoriutuisikin hyvis... se ei olisi mikään kaikkien rakastama hahmo.”

”Mielikuva on sellainen todella jämpti, harmaa ja semmoinen...sellainen jämmäkkä, asiantunteva, joka hoitaa homman, mutta ei kuitenkaan tee hirveästi ylimääräistä.”

”Ensimmäisenä tulee mieleen konservatiivinen ja isänmaallinen... organisaationa ehkä hieman kömpelö.”

”Jollain tasolla vähän huolestunut... saattaa kehitellä päässään skenaarioita, jotka voivat olla absurdeja... mutta hyväntahtoisesti kuitenkin... alati valmiustilassa.”

10. Jos puolustusministeriö olisi väri, mikä se mielestäsi olisi ja miksi?

Kun haastateltavia pyydettiin kertomaan, minkä värin he yhdistäisivät puolustusministeriöön, nousivat esille seuraavat värit ja väriyhdistelmät:

- Sininen
- Tummansininen
- Sini-valkoinen
- Vihreä
- Harmaa
- Punainen

Vastausten perustelut vaihtelivat melko suuresti. Tummansininen merkitsi vastaajalle vaka-
vuutta ja jääräpäisyyttä sekä myös synkkyyttä ja mystisyyttä. Sininen ja musta yhdistettiin
valtaan, varautuneisuuteen ja toisaalta myös synkkyyteen. Sini-vaikoinen kuvasti monelle
puolestaan siniristilipun hengessä isänmaallisuutta ja Suomelle muuten tärkeitä asioita:

”Se on jotenkin se sama väriskaala, mihin Suomikin pukeutuu.”

Toisaalta puolustusministeriö nähtiin vihreänä tai harmaana viitaten armeijaan ja sen toi-
mintaympäristöön:

”Ekana tulee mieleen vihreä... koska metsä ja luonto.”

”Vihreä... ne ovat ne maastopuvut armeijassa...”

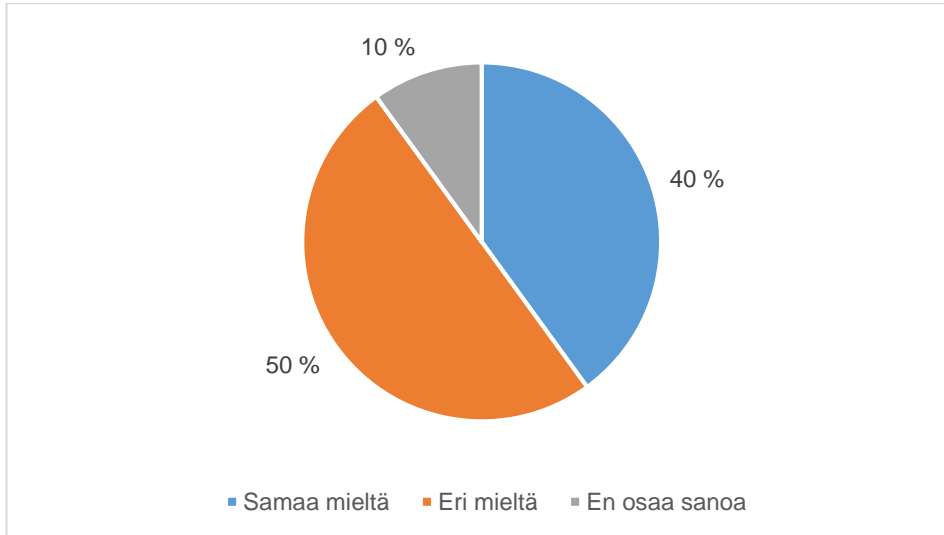
*”Harmaa... armeijan harmaa. Se armeijan vihreä ei sovi vaan sen täytyy olla
sellainen virallisen juhlava harmaa.”*

Yksi vastaajista näki puolustusministeriön väriltään punaisena ja perusteli valintansa mieli-
kuvalla Suomen vaakunasta:

*”Punainen... koska puolustusministeriö, Suomen puolustusvoimat, Suomi yli-
päättään ja Suomen leijona... vaakuna on punainen ja keltainen... ei niinkään
Suomen lippu vaan enemmänkin juuri Suomen leijona...”*

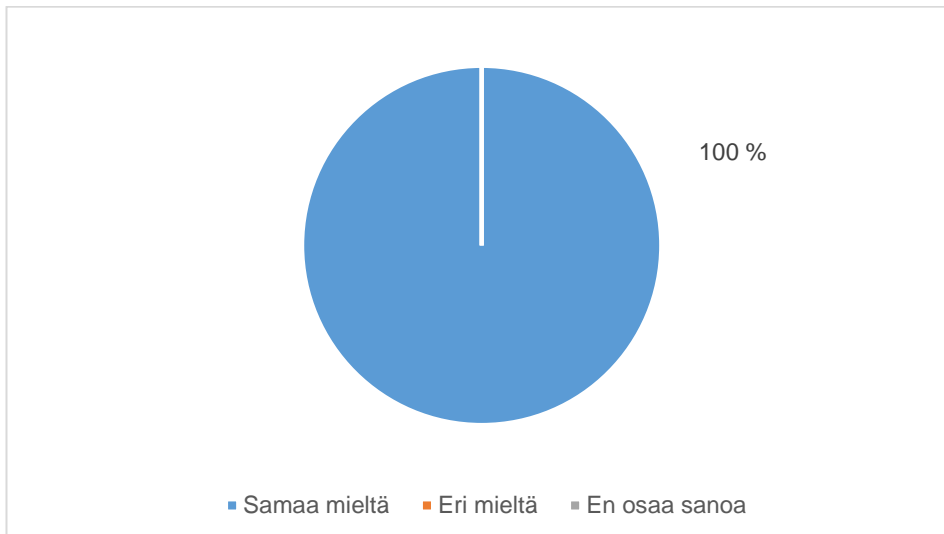
3.2.2 Väittämät

Väittämien avulla tutkittiin puolustusministeriön toiminnan tunnettuutta skaalalla samaa
mieltä (=sininen), eri mieltä (=oranssi) ja en osaa sanoa (=harmaa). Vastauksia oli yhteensä
kymmenen.

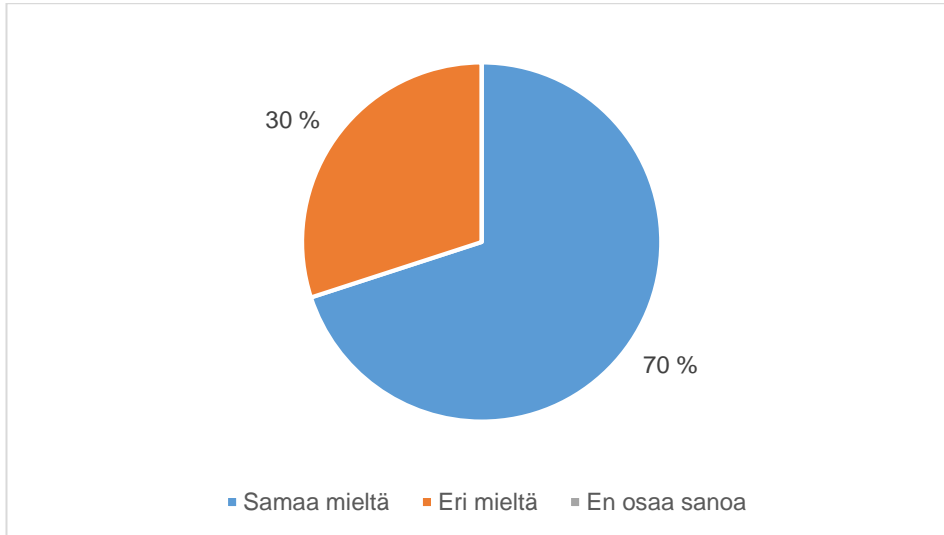
Kaavio 1. Puolustusministeriö ohjaa kaikkien Suomen turvallisuudesta vastaavien viranomaisten, kuten poliisin, puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen toimintaa

Kaavion 1. perusteella vastaajille ei ollut täysin selvää, mitkä Suomen turvallisuudesta vastaavat viranomaiset kuuluvat puolustusministeriön alaisuuteen. Vastaajista neljä oli väittämän kanssa samaa mieltä, että puolustusministeriö ohjaa turvallisuusviranomaisista myös poliisin ja rajavartiolaitoksen toimintaa. Yksi vastaajista ei osannut ottaa väittämään kantaa ja loput viisi olivat väittämän kanssa eri mieltä.

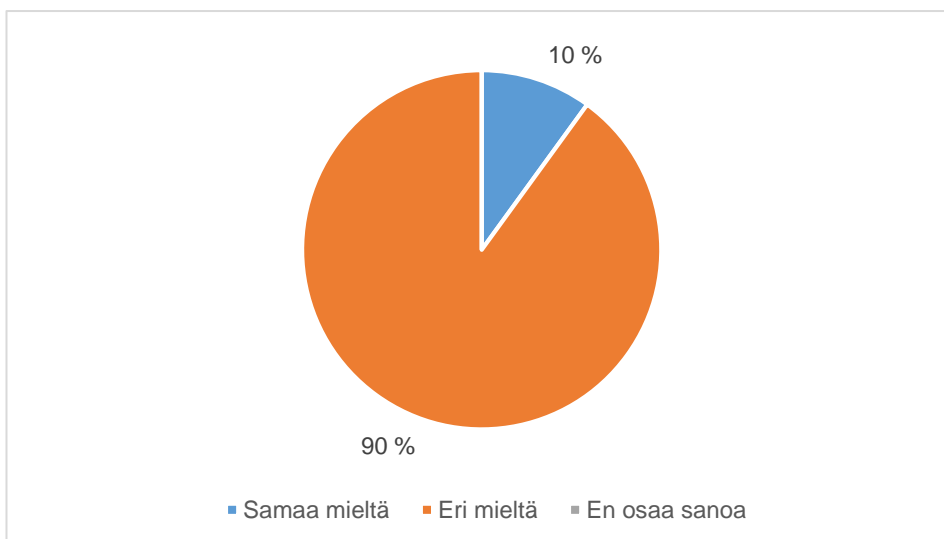
Kaavio 2. Puolustusministeriö johtaa Suomen puolustuspolitiikkaa

Kuten kaaviosta 2. näkee, kaikki vastaajat (10) olivat väittämän kanssa samaa mieltä, että puolustusministeriö johtaa Suomen puolustuspolitiikkaa.

Kaavio 3. Puolustusministeriössä budjetoidaan puolustusvoimien materiaalihankinnat

Kaavion 3. mukaan vastaajista suurin osa (yhteensä seitsemän) oli samaa mieltä väittämän kanssa, että puolustusministeriössä budjetoidaan puolustusvoimien materiaalihankinnat. Vastaajista kolme puolestaan uskoi, ettei kyseinen toiminta kuulu puolustusministeriölle, ja oli siten väittämän kanssa eri mieltä.

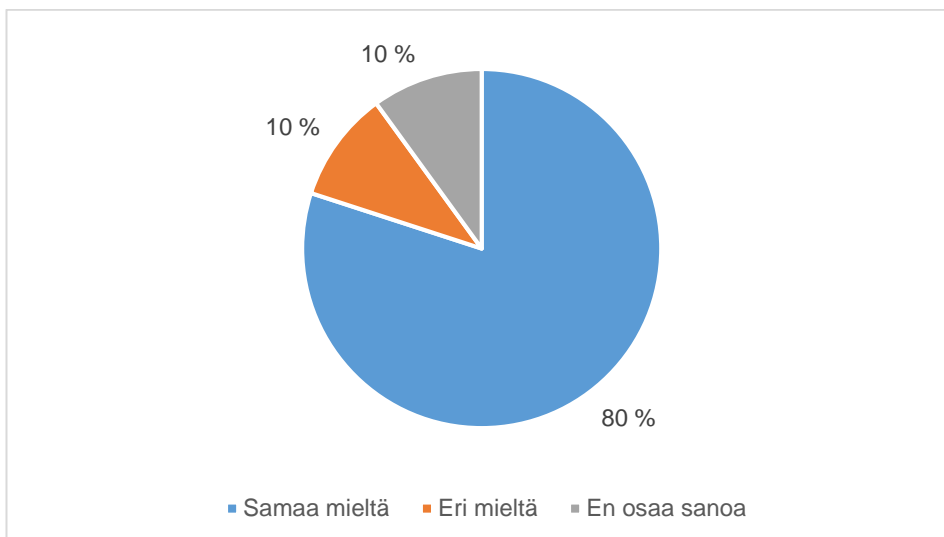
Kaavio 4. Puolustusministeri päättää sotaharjoitusten sisällöstä

Kaaviosta 4. näkee, että ainoastaan yksi vastaajista oli väittämän kanssa samaa mieltä. Loput yhdeksän olivat puolestaan sitä mieltä, ettei puolustusministerin toimenkuvaan kuulu päättää sotaharjoitusten sisällöstä.

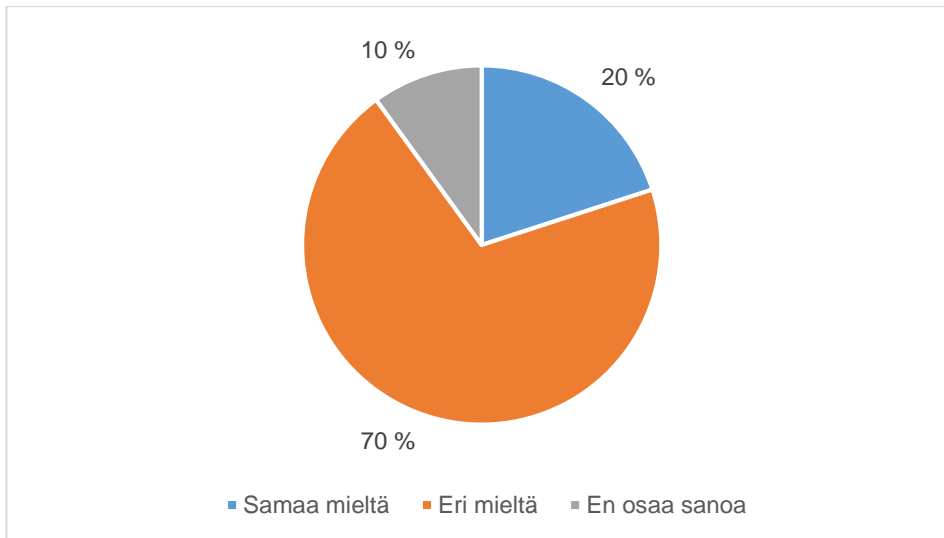
Kaavio 5. Puolustusministeriössä työskentelee vain sotilaita

Kaavio 5. kertoo, että kaikki kymmenen vastaajaa olivat väittämän kanssa eri mieltä ja näin ollen näkivät, ettei tarvitse olla sotilas työskennelläkseen puolustusministeriössä.

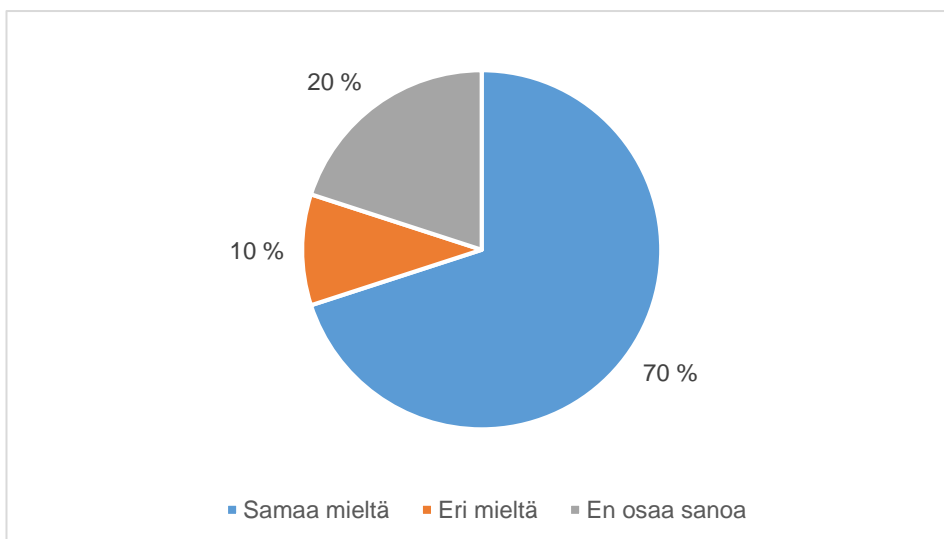
Kaavio 6. Puolustusministeriö koordinoi Suomen osallistumista kansainvälisiin rauhanturvaamisoperaatioihin

Puolustusministeriön rooli kansainvälisissä rauhanturvaamisasioissa näyttää kaavion 6. perusteella olevan suurimmalle osalle (yhteensä kahdeksan) selviö. Niin ikään vastaajista yksi ei nähnyt, että rauhanturvaamisoperaatiot kuuluvat puolustusministeriön toimialueeseen. Ainoastaan yksi vastasi, ettei osannut sanoa.

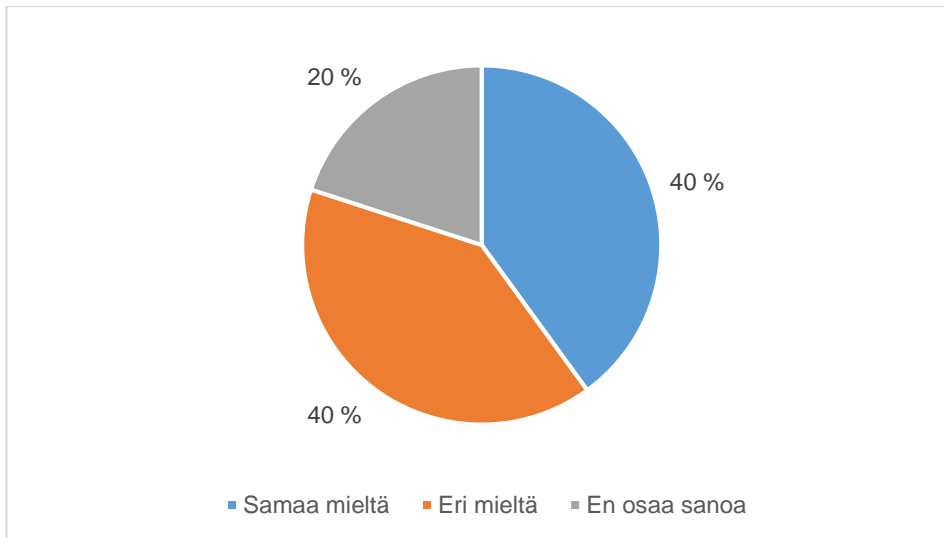
Kaavio 7. Puolustusministeri johtaa puolustusvoimia

Kaavion 7. mukaan kaikille vastaajille ei ollut selvää, mitä puolustusministerin tehtäviin kuuluu. Vastaajista kaksi oli sitä mieltä, että puolustusministeri johtaa puolustusvoimia ja yksi vastasi väittämän kohdalla, ettei osaa sanoa. Loput seitsemän vastaajaa vastasivat, ettei puolustusministerin rooliin kuulu johtaa puolustusvoimia.

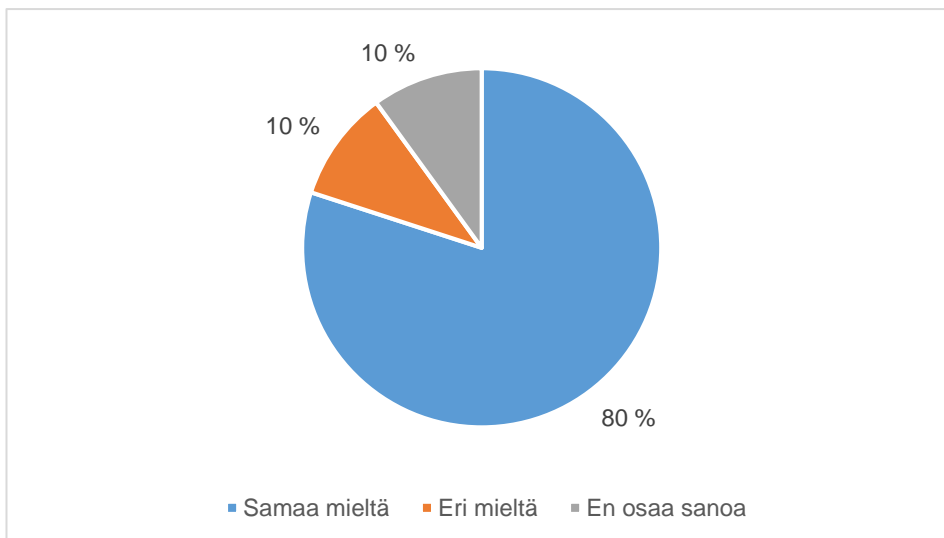
Kaavio 8. Puolustusministeriö vastaa Suomen puolustuspoliittisen näkökulman esilletuomisesta kansainvälisissä yhteistyökeskusteluissa

Väittäjä puolustusministeriön vastuusta puolustuspoliittisen näkökulman esilletuomisesta kansainvälisissä yhteistyökeskusteluissa aiheutti pientä hajontaa vastaajissa. Kuten kaavio 8. näkee, yksi ilmaisi olevansa eri mieltä ja seitsemän puolestaan tuki väittäjää. Loput kaksi vastasivat, etteivät osaa sanoa.

Kaavio 9. Puolustusministeriö vastaa Suomen kokonaismaanpuolustuksen koordinoinnista ja maanpuolustustahdon ylläpitämisestä

Väittämä puolustusministeriön vastuusta Suomen kokonaismaanpuolustuksen koordinoimisesta sekä maanpuolustustahdon ylläpitämisestä aiheutti vastaajissa eniten hajontaa. Neljä vastaajista oli väittämän kanssa eri mieltä ja vastaavasti toiset neljä oli samaa mieltä. Loput vastaajista (yhteensä kaksi) vastasivat väittämään ”en osaa sanoa”.

Kaavio 10. Puolustusministeriö valmistelee koko hallinnonalaansa, kuten sotilaskoulutusta, Suomen alueen valvontaa sekä puolustustarvikkeiden maastavientiä koskevat lait ja asetukset

Kaaviosta 10. näkee, että suurin osa vastaajista (yhteensä kymmenen) oli sitä mieltä, että puolustusministeriön toimintaan kuuluu hallinnonalansa koskevien lakien ja asetusten valmistelu. Loput vastauksista jakautuivat siten, että yksi oli väittämän kanssa eri mieltä ja yksi ei ilmaissut kantaansa laisinkaan.

3.3 Yhteenveto

Alla oleva taulukko 1. kuvaa, miten vastaukset ovat jakaantuneet kunkin väittämän kohdalla. Taulukosta näkee myös, mitkä väittämistä pitävät paikkansa.

Taulukko 1. Tulosten yhteenveto ja väittämien paikkansapitävyys.

	Väittämä	Samaa mieltä	Eri mieltä	En osaa sanoa	Väittämä pitää paikkansa (x)
1.	Puolustusministeriö ohjaa kaikkien Suomen turvallisuudesta vastaavien viranomaisten, kuten poliisin, puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen toimintaa.	4	5	1	
2.	Puolustusministeriö johtaa Suomen puolustuspolitiikkaa.	10	0	0	x
3.	Puolustusministeriössä budjetoidaan puolustusvoimien materiaalihankinnat.	7	3	0	x
4.	Puolustusministeri päättää sotaharjoitusten sisällöstä.	1	9	0	
5.	Puolustusministeriössä työskentelee vain sotilaita.	0	10	0	
6.	Puolustusministeriö koordinoi Suomen osallistumista kansainvälisiin rauhanturvaamisoperaatioihin.	8	1	1	x
7.	Puolustusministeri johtaa puolustusvoimia.	2	7	1	
8.	Puolustusministeriö vastaa Suomen puolustuspoliittisen näkökulman esilletuomisesta kansainvälisissä yhteistyökeskusteluissa.	7	1	2	x
9.	Puolustusministeriö vastaa Suomen kokonaismaanpuolustuksen koordinoinnista ja maanpuolustustahdon ylläpitämisestä.	4	4	2	x
10.	Puolustusministeriö valmistelee koko hallinnonalaansa, kuten sotilaskoulutusta, Suomen alueen valvontaa sekä puolustustarvikkeiden maastavientiä koskevat lait ja asetukset.	8	1	1	x

Kuten aineistosta kävi ilmi, puolustusministeriön toimintaa ei tunneta kovin hyvin. Vastaukset olivat suurilta osin arvauksia eivätkä siten perustuneet vastaajien varmaan tietoon asiasta. Lisäksi otoksesta ilmeni, että moni peilaa käsityksiään puolustusministeriöstä vahvasti operatiivisen maanpuolustuksen kautta.

Osalla vastaajalle tuntui olevan käsitys siitä, mikä ylipäätään ministeriön rooli on valtionhallinnossa; he osasivat huomioida puolustusministeriön hallinnonalan mukaiset, sen toiminnassa näkyvät hallinnolliset velvollisuudet, kuten lainvalmistelusta ja budjetin säätämisestä syntyvät velvollisuudet vastata toiminnasta valtioneuvostolle. Tästä huolimatta osalle oli epäselvää, mitkä kaikki turvallisuudesta vastaavat tahot kuuluvat puolustusministeriön hallinnonalaan ja mitkä muille hallinnonaloille.

Vastausten perusteella kaikille ei myöskään ollut selvää, kuka on tämänhetkinen puolustusministeri. Osa vastanneista tiesi ministerin kyllä nimeltä, mutta eivät tunnistaneet häntä kuvasta. Osa taas tunnisti ministerin kuvasta, mutta eivät osanneet nimetä häntä. Niin ikään suurin osa vastaajista ei myöskään tunnistanut puolustusministeriön logoa.

Aineiston perusteella puolustusministeriö nähtiin hyvin maskuliinisena, voimakkaana ja jopa hieman synkkänä organisaationa. Se miellettiin myös melko konservatiiviseksi, isänmaalliseksi, jämptiksi ja toisaalta hitaaksi muutokselle. Iältään puolustusministeriö nähtiin yli neljäkymmentävuotiaana niillä perusteilla, että siltä löytyy jo vankkaa kokemusta ja tietämystä asioista. Vaikka osa näistä, kuten sen maskuliinisuus ja jäykkyys, herättivätkin hieman kritiikkiä, puolustusministeriö nähtiin kuitenkin lähtökohtaisesti hyväntahtoisena ja luotettavana organisaationa.

Sillä oliko vastaaja suorittanut asepalveluksen, ei tuntunut olevan vaikutusta vastausten laatuun.

3.4 Johtopäätökset

Tulosten perusteella voidaan päätellä, että suuren yleisön tietämys puolustusministeriöstä ja sen toimialasta on melko suppeaa ja siten käsitykset muodostuvat lähinnä mielikuvista eikä niinkään varmoista faktoista. Käsitykset puolustusministeriöstä sotkeutuvat puolustusvoimiin, eli toisin sanoen strategista ja hallinnollista puolta ei osata erottaa operatiivisesta, maanpuolustuksen toteuttajapuolesta.

Toisaalta aineistosta ilmeni myös se, ettei myöskään muu valtionhallinto ja sen eri toimialat ole otoksen perusteella kovin tuttuja. Esimerkiksi turvallisuusasioihin liittyen moni ei tiennyt, etteivät Suomen poliisi ja tullit kuulu puolustusministeriön hallinnonalan alaisuuteen. Kansalaisten tietämättömyydessä ja kiinnostuksen puutteessa yhteiskunnallisiin asioihin onkin todennäköisesti kyse perustavanlaatuisesta ongelmasta, johon yksin puolustusministeriön

vaikea tehdä muutosta. Puolustusministeriö kuitenkin voi vaikuttaa siihen, miten se itseltään viestii, tuo toimintaansa tutuksi suurelle yleisölle sekä herättää kiinnostusta hallinnonalansa asioihin.

Väittämäkyselyn ohessa nousi esille, että tutkimushenkilöiden oli helppoa olla väittäminen kanssa samaa mieltä, koska ne olivat rakennettu valmiiksi asiantuntijamaisen uskottaviksi. Tästä herääkin toisaalta kritiikki asiantuntijakieltä eli niin sanottua kapulakieltä kohtaan. Kapulakielimäisyys on mahdollisesti osaltaan voinut aiheuttaa sen, ettei suuri yleisö ainakaan tämän otoksen perusteella pystynyt vahvasti hahmottamaan puolustusministeriön päätehtäviä. Kapulakielimäisyys tuntui lisäksi herättävän vastaajissa uskottavuuskysymyksiä; oletettiin, että väittämän täytyy pitää paikkansa, koska se oli muotoiltu niin formaalisti. Tästä johtopäätöksenä kapulakielimäisyys ei mielestäni herätä ihmisiä kyseenalaistamaan vaan mahdollisesti nimenomaan edesauttaa passiivisiksi kansalaisiksi kasvamista.

Puolustusministeriö nähtiin otoksen perusteella maskuliinisena organisaationa, mikä pistää toisaalta pohtimaan naisten ja miesten tasa-arvoisuutta ja sitä, mitä tällainen mielikuva viestii puolustusministeriöstä ulospäin. Puolustusministeriön hallinnonalalla käsiteltävät asiat koskevat kuitenkin kaikkia yhteiskunnan jäseniä, naiset mukaan lukien. Toki on niin, että historian tapahtumat, mielikuvat miehistä sotatantereella sekä laissa määrätty miesten asevelvollisuus ja niin edelleen, ovat varmasti osaltaan edesauttaneet näiden käsitysten muodostumista. Nämä asiat voivat mahdollisesti kuitenkin vaikuttaa naisten suhtautumiseen hallinnonalalla käsiteltäviin asioihin heikentävästi.

4 Pohdinta

Kuten teoreettisessa viitekehyksessä todettiin, julkisuustyö kohdistuu kansalaisiin ja siten kansalaisten tiedottaminen ja osallistaminen yhteiskunnalliseen keskusteluun kuuluvat sen päätehtäviin. Puolustusministeriö täyttääkin pitkälti nämä julkisuuslaissa asetetut viestinnälliset vaatimukset.

Julkisuustyöntoimijat ovat perinteisesti tukeutuneet mediajulkisuuteen suuren yleisön tavoittamiseksi. Median vaikuttavuus ja rooli yhteiskunnallisia asioita koskevassa kommunikatioissa on kuitenkin nykypäivänä hieman kyseenalainen. Kansan arvot 2016 -tutkimuksessa (HS Lehdistönvapaus 12.12.2016) on käynyt ilmi, että itseasiassa vain alle kolmasosa suomalaisista pitää mediaa luotettavana instituutiona.

Julkisuustyön roolissa on haastavaa saada luotua yhteys suureen yleisöön. Yhteiskunnallisen viestinnän haasteena on nimenomaan selviytyä yksittäisen ihmisen elämään monella tavalla vaikuttavista ristiriidoista – yhteiskunnalliset asiat voivat monesti tuntua liian suurilta ja hahmottomattomilta yksittäisen ihmisen elämässä (Högström 2002, 10). Myös puolustusministeriön teettämässä fokusryhmätutkimuksessa (3.3.2015) on noussut esille vastaavalaista kritiikkiä siitä, että julkista keskustelua leimaa tutkimukseen osallistujien mielestä politisoituminen, vahvat kannanotot sekä objektiivisen tiedon puute. Monet puolustusministeriön hallinnonalan julkiset keskustelut koettiin yksitoikkoisena ja väsyttävänä väittelynä, jossa kukin ajaa vain omaa poliittista agendaansa. Organisaation kyky vaikuttaa ja puhutella suurta yleisöä on hankaloitunut.

Yleisesti viranomaisviestinnässä yksi luotaan poistoyöntävä piirre on ollut kielen kapulaisuus, jonka huomasi myös omakohtaisesti kerätessäni tietoa tutkimukseeni. Väittämien sisällöt oli poimittu lähes sellaisenaan ministeriön nettisivuilta, joiden kieliasu aiheutti monelle ymmärtämisvaikeuksia. Edellinen hallitus yritti puuttua tähän ongelmaan kieliasun monimutkaisuudesta nostamalla silloisessa hallitusohjelmassa esille tarpeen viranomaisviestinnän muokkaamisesta kansankielisemmäksi (Yle 11.4.2012), mutta ongelma ei nähtävästi ole vielä kukaan poistunut. Voisiko puolustusministeriö kehittää hallinnonolansa käsitteistöä kansanomaisempaan suuntaan tai kenties tehdä kaksi linjausta, jossa asiantuntijataso viestintä erotettaisiin suurelle yleisölle kohdistetusta viestinnästä?

Kansalaisten ymmärrystä hallinnonalan toimintaan voisi lisätä käsitteistön konkretisoiminen esimerkkejä tai visuaalisten kaavioiden avulla – ”Euroopan turvallisuusrakenteisiin vaikut-

taminen” yhtenä toiminnan ydintehtävistä kuulostaa esimerkiksi tavallisen kansalaisen korviin melko etäiseltä eikä ehkä ymmärretä, mikä se Euroopan turvallisuusrakenne oikein on ja mitä se merkitsee tavan kansalaisen näkökulmasta.

Toisaalta organisaatio voi viestiä itsestään loputtomiin, mutta jos sillä ei ole yleisöä tai sen tarpeita ei tunneta, on viestintä silloin tehotonta. Högström (2002, 10) korostaakin nimenomaan kohderyhmän tuntemuksen tärkeyttä ja huomioimista organisaation viestinnän rakentamisessa. Onnistunut viestintä edellyttää tuntemusta siitä, millainen viestintä kohderyhmään mahdollisesti vetoaa ja millaiseen arvomaailmaan kohderyhmä sitoutuu. Högströmin (2002, 13) mukaan tietosisällön lisäksi onkin vähintään yhtä tärkeää tuoda esille arvomaailmaa organisaation viestinnässä. Jollemme tunne viestin lähettäjää tai voi samaistua sen arvomaailmaan, ohitamme viestin helpommin. Puolustusministeriön kannattaisikin pohdita, mitä se haluaa viestiä (arvot) ja kenelle (kohderyhmä).

Keräämäni aineiston perusteella puolustusministeriö nähtiin hyvin armeijahenkisenä, konservatiivisena ja jäykkänä sekä toisaalta mystisenä organisaationa. Puolustusministeriö haluaa kuitenkin esimerkiksi valitsemallaan värimaailmalla viestiä itsestään luotettavuutta ja tuttuutta sekä toisaalta aktiivisuutta ja avoimuutta (Puolustusministeriön sisäinen muistio 22.12.2016), mikä ei varsinaisesti kohtaa saatujen tulosten kanssa. Kysymys kuuluukin, millaisia mielikuvia puolustusministeriö haluaisi itseensä liitettävän, ja mikä olisi se lisäarvo, jonka se voisi tuoda kansalaisille?

Näitä suuren yleisön mielikuvia ja käsityksiä tulisi siten peilata takaisin organisaation perusolemuksen ja arvioida, kohtaako organisaation tavoitekuva vastaanottajan käsitysten eli todellisuuden kanssa, kuten teoreettisessa viitekehyksessä puhuttiin organisaation profiilin kehittämisestä. Kehittämällä profiiliaan puolustusministeriö voisi edistää uudenlaisten ajatusten syntymistä sekä kasvattaa kiinnostusta hallinnonalaansa kohtaan. Juholinin (2013, 240) mukaan usein tarve tietää lisää syntyy nimenomaan mielikuvista. Itseäni pohdittaa erityisesti se, miten maskuliinisena puolustusministeriö oikein nähdäänkään tulosten perusteella: jos kuva puolustusministeriöstä on miehinen, tulkitsevatko naiset asian niin, etteivät puolustusministeriön hallinnonalalla käsiteltävät asiat kosketa heitä? Ajatuksena tämä ei ole kovin nykyaikainen eikä myöskään tue tasa-arvoista yhteiskunta-ajattelua.

Julkisuustyön periaatteiden mukaisesti kansalaisia pitäisi osallistaa yhteiskuntaa koskettavaan keskusteluun enemmän. Tiedon tulva on synnyttänyt passiivisia kansalaisia, joita on vaikea tavoittaa perinteisin vaikuttamisen keinoin. Kiinnostuksen ja keskustelun herättämiseksi suuri yleisö voitaisiin jakaa pienempiin kohderyhmiin, jolloin kunkin tarpeiden mu-

kaan rakennettaisiin viestintää palanpalalta. Tämä ajatus oli noussut esille myös puolustusministeriön fokusryhmätutkimuksessa (3.3.2015), jossa ehdotettiin puolustusministeriön viestinnän tavoitteellista kohdentamista tietyille ryhmille, kuten erityisesti naisille ja nuorille. Eri ryhmiä puhuttelevat eri asiat, jotka tulisi selvittää heti alussa. Kohderyhmien odotuksia ja tarpeita puolustusministeriö voi peilata omaan perusolemuksensa, ja näiden pohjalta rakentaa ”palvelukokonaisuuden”, jota se lähtee tuottamaan kohderyhmille – eli tuottaa sen lisäarvon - mitä juuri minä kansalaisena hyödyn puolustusministeriön toiminnasta -, jota suuri yleisö puolustusministeriöltä toisaalta odottaa.

Näkyvät mainoskampanjat ovat yksi keino, jolla organisaatio voi tuoda profiiliaan suuren yleisön tietoisuuteen. Tästä esimerkkinä on puolustusvoimien vuosituhaten alussa lanseeraama kampanja, jonka avulla pyrittiin kohentamaan sen mainetta työnantajana (HS 20.3.2001). Kampanjan avulla haluttiin parantaa erityisesti nuorten mielikuvia puolustusvoimista. Ajatuksena markkinointi- tai viestintäkampanjan tuottaminen voisikin sopia myös puolustusministeriön uudelleen esittäytymiselle suurelle yleisölle, jolla tavoiteltaisiin ministeriön toiminnan parempaa tunnettuutta sekä toisaalta yleisesti myös niin sanotusti lisättäisiin eri ryhmien tarttumapintaa puolustusministeriön toimintaan.

5 Arviointi

Tässä luvussa arvioin opinnäytetyötäni. Arvioin ensin tutkimuksen luotettavuutta sekä tutkimuksen tavoitteiden täyttymistä. Lisäksi tarkastelen opinnäytetyöprosessin kulkua ja omaa oppimistani sen aikana.

5.1 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa ei voida täysin hyödyntää erityisesti määrällisessä (kvantitatiivinen) tutkimuksen arvioinnissa käytettyjä *reliabiliteetin* (luotettavuus) ja *validiteetin* (pätevyys) termejä vaan lisäksi tulisi arvioida tutkimuksessa esille nousseiden asioiden sovellettavuutta ja sidoksellisuutta muihin ilmiöihin (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2017, a).

Laadullisessa tutkimuksessa validiteetilla tarkoitetaan sitä, onko tutkimus tehty perusteellisesti ja ovatko tehdyt päätelmät saatujen tulosten mukaisia. Toisaalta laadullisen tutkimuksen validiteetilla arvioidaan ilmiön uskottavuutta ja vakuuttavuutta eli toisin sanoen sitä, miten hyvin on pystytty tuottamaan tutkimukselle arvoa. Reliabiliteetti puolestaan tarkoittaa tutkimuksen luotettavuutta ja johdonmukaisuutta; tätä arvioitaessa kiinnitetään esimerkiksi huomiota tulosten sidoksellisuutta olosuhteisiin ja aikaan. Tutkimusmenetelmän esitelmä ja vastausten dokumentointi esimerkiksi nauhoittamalla lisäävät luotettavuutta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2017b & c.)

Vilkan (2015) mukaan merkitysten ja laatuisten maailmassa asioita ja ilmiöitä ei tulisi tarkastella vain yhdestä näkökulmasta vaan tuloksia tulisi soveltaa ja peilata myös muihin ilmiöihin ja tilanteisiin, joissa vastaavanlainen asia voi ilmetä. Toisaalta laadullisen tutkimuksen arvioinnissa Vilka korostaa ongelmallisena sitä, ettei tutkittavan kokemukset ja käsitykset tule koskaan täysin ymmärretyksi, koska ne ovat aina henkilölle omakohtaisia. Tähän vaikuttaa myös se, että tutkijalla itsellään on oma ymmärryksensä tutkittavasta ilmiöstä, mikä voi ohjata tulkintaa tutkijan oman näkemyksen suuntaan. Lisäksi laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi pohtia sitä, miten tutkimuksen luonne ja tutkimusaihe ovat mahdollisesti voineet vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2017c).

Mielestäni tutkimukseni on onnistunut, sillä se tuotti sen suuntaisia vastauksia, joita tutkimuksellani tavoittelinkin. Saaduista tuloksista on löydettävissä sidoksia muihin ilmiöihin, ja siten pystyin myös pohtimaan eri näkökulmia sekä mahdollisia syy-seuraussuhteita eri asioiden ja ilmiöiden välillä. Koin, että tutkimukseen osallistuneiden kokemukset ja käsitykset

olivat omieni kanssa samansuuntaiset, mikä osaltaan lisää tutkimuksen pätevyyttä. Haastatteluista kuitenkin huomasin, että monet haastateltavista olivat tilanteessa selkeästi epä-mukavuusalueellaan ja aihe vaikutti monelle vaikealta. Vastauksissa näkyi esimerkiksi epä-röintiä ja empimistä eikä välttämättä uskallettu tuoda kaikkein intuitiivisinta näkemystä esille.

Tutkimukseni luotettavuutta lisäsi myös se, että testasin valitsemani tutkimusmenetelmät ennen varsinaisen aineistonkeruun aloittamista sekä nauhoitin ja litteroin haastattelut tulosten johdonmukaisempaa analysointia varten.

5.2 Tavoitteiden toteutuminen

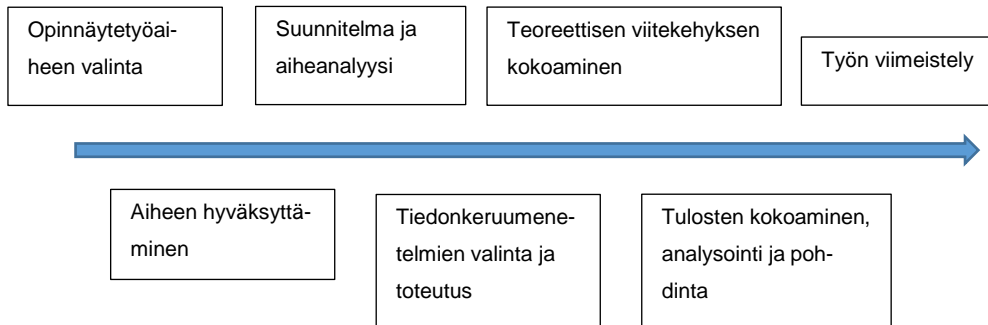
Työni tavoitteena oli selvittää, millainen on puolustusministeriön julkisuuskuva. Tarkemmin sanottuna pyrin saamaan käsityksen siitä, millaisia mielikuvia suuri yleisö liittää puolustusministeriöön, ja miten hyvin sen toiminta oikein tunnetaan. Kerätyn aineiston pohjalta pyrin tarjoamaan kehitysehdotuksia, joita puolustusministeriö voisi viestinnässään huomioida kirkastaakseen omaa profiiliaan suurelle yleisölle.

Pidän tutkimustani melko onnistuneena, sillä saamani tulokset tukivat koko tutkimukseni lähtöajatus siitä, ettei puolustusministeriön toimintaa tunneta, ja että suuren yleisön käsityksiä värittävä mielikuva operatiivisesta maanpuoluksesta. Tiedonkeruumenetelmänä haastattelu mahdollisti vapaamuotoisemmat vastaukset, ja pystyttiin havainnoimaan toisaalta myöskin ihmisten suhtautumista ja reaktioita esitettyihin kysymyksiin. Väittämäkyselyn tulokset puolestaan antoivat perusteet ensinnäkin sille, ettei moni osaa erottaa puolustusministeriötä puolustusvoimista, sekä toisaalta myös sille, ettei ymmärretä ministeriöiden sidosta valtionhallintoon. Väittämissä haettiin tarkoituksenmukaisesti kontrastia puolustusvoimiin, koska haluttiin toisaalta selvittää, kuinka hyvä perusymmärrys ihmisillä on näiden kahden roolijaosta.

Aineisto antoi mielestäni myös hyvin kontrastia tukemaan pohdintaani puolustusministeriön viestinnän kehittämistä ja siten sen profiilin kirkastamisesta. Esimerkiksi suuren yleisön mielikuva puolustusministeriön maskuliinisuudesta avasi mielestäni tasa-arvoisuuden kannalta pätevän teeman siitä, että mikä julkisorganisaatioiden toiminnassa puhuttaa vai puhuttaako se ylipäättään, sekä kenelle se kohdistetaan vai kohdistetaanko spesifisti kenellekään.

5.3 Opinnäytetyöprosessi

Kaavio 11. Opinnäytetyöprosessin kulku.

Aloitin opinnäytetyöni tekemisen loppusyksystä 2016 valittuani aiheekseni tutkimuksen puolustusministeriö julkisuuskuvasta. Hyväksyitin aiheeni puolustusministeriön viestintäjohtajalla. Opinnäytetyöprosessi alkoi opinnäytetyösuunnitelman teolla ja aiheanalyysillä, jonka jälkeen aloin muotoilla tutkimustani käytännössä. Ennen tiedonkeruun aloittamista lähetin haastattelu- ja kyselyrunkoni tarkastettavaksi yhteyshenkilölleni puolustusministeriössä, jonka jälkeen lähdin toteuttamaan tiedonkeruuta tammi-helmikuussa. Tiedonkeruun ohessa kokosin pikkuhiljaa myös työni teoreettista viitekehystä. Saatuaani tutkimukseni kannalta tarvittavan määrän aineistoa kasaan, kokosin tulokset yhteen ja analysoin niitä. Teoreettisen viitekehyksen viimeistelin vasta tämän jälkeen.

Teoria julkisuuskuvan rakentumisesta ei ollutkaan niin yksiselitteistä, ja vaati minulta siten aikaa prosessoida työni kannalta tärkeitä näkökulmia. Haastavaa teoria-aineiston läpikäymisessä oli erityisesti tiedon rajaaminen; julkisuuskuvasta ja sen rakentumisesta, mielikuvista, julkisuustyöstä ja median vaikutuksesta löytyi kasapäin tietoa, mutta valitsemassani näkökulmassa pysyminen vaati sen, että tietoa täytyi jättää paljon työni ulkopuolelle.

Koko opinnäytetyöprosessiin kului lähestulkoon kaksi lukukautta.

5.4 Oma oppiminen

Vaikka opinnäytetyöni ei ollut puolustusministeriöltä saatu virallinen toimeksianto, oli opinnäytetyöni alkumetreillä sieltä saamani tuki korvaamaton. Silloisten kollegoideni kanssa keskusteleminen ja saamani kannustus toi varmuutta lähteä rakentamaan työtäni puolustusministeriön julkisuuskuvan ympärille. Käytyjen keskusteluiden kautta huomasin myös, että pitkään ministeriössä työskennelleiden on ehkä toisaalta hieman vaikea asettua suuren

yleisön saappaisiin ja ymmärtää, miksi puolustusministeriön hallinnonala on yleisesti ottaen niin vaikeasti hahmotettavissa, kun se on heille itselleen arkipäivää.

Olinkin toisaalta edukkaassa asemassa aloittaessani tutkimukseni tekemistä. Pystyin samaistumaan suuren yleisön hämmennykseen puolustusministeriön hallinnonalasta, sillä en itsekään tiennyt alasta itsekään juurikaan mitään ennen työharjoitteluani ministeriössä. Ymmärrykseni tätä hallinnonalaan kohtaan loogisesti kuitenkin kasvoi harjoitteluni myötä ja syveni entisestään paneutuessani työni kannalta oleelliseen lähdemateriaaliin.

Tutkimukseni herätti minut myös pohtimaan kansalaisten osallistumista yhteiskunnalliseen keskusteluun muillakin aloilla ja siten, oma tarkasteluni yhteiskunnassa tapahtuviin asioihin sai syvyyttä. Julkisuustyön toteuttaminen on organisaatiolle iso haaste, vaikkakin tilannetta voitaisiin helpottaa hakemalla viestintään tukea julkisuustyön periaatteiden ulkopuolelta, kuten jakamalla suuri yleisö pienempiin ryhmiin ja kohdentamalla viestintää heidän tarpeidensa ja toisaalta myös odotustensa mukaisesti.

Työni avulla ymmärsin, että organisaation julkisuuskuva kasvaa ja kehittyy jatkuvasti. Opin myös sen, ettei organisaatio todellakaan voi itse päättää, millaisena se suuren yleisön silmissä näyttäytyy. Toivonkin, että pystyin työssäni tuomaan esille näkökulmia, joiden avulla voitaisiin mahdollisesti rakentaa tunnetumpaa puolustusministeriötä, ja jonka arvon eri ryhmät pystyisivät tunnustamaan omanaan. Itse ainakin haluan ajatella niin, että puolustusministeriön hallinnonalan asiat koskettavat kaikkia, ikää tai sukupuolta katsomatta.

Lähteet

Eduskunta 2017. Valtion hallinto. Luettavissa: <https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/kirjasto/aineistot/yhteiskunta/suomi-valtiona/Sivut/Valtion-hallinto.aspx>. Luettu: 29.1.2017.

Finlex 2017. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621. Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621#L5P20>. Luettu: 15.4.2017

Helsingin Sanomat 20.3.2001. Armeija houkuttelee töihin mainoskampanjalla [verkkojulkaisu]. Luettavissa: <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000003955855.html>. Luettu: 12.4.2017.

Högström, A. 2002. Yhteiskunnallinen viestintä. Tammer-Paino Oy. Tampere.

Juholin, E. 2013. Communicare! Kasva viestinnän ammattilaiseksi. Management Institute of Finland. Helsinki.

Jyväskylän yliopisto 2015. Laadullinen tutkimus. Luettavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>. Luettu: 18.3.2017.

Karvonen, E. 1999. Elämää mielikuvayhteiskunnassa: imago ja maine menestystekijöinä myöhäismodernissa maailmassa. Tammer-Paino Oy. Tampere.

Kirjastot.fi 2017. Sosiaalinen media tiedonhankinnassa. Luettavissa: https://www.kirjastot.fi/tiedonhaun-opastus/sosiaalinen-media-tiedonhankinnassa?language_content_entity=fi. Luettu: 15.5.2017.

Kortetjärvi-Nurmi, S., Kuronen, M-L. & Ollikainen, M. 2011. Yrityksen viestintä. 5 - 7. painos. Edita Prima Oy. Helsinki.

Kuutti, H. 2008. Mediakierre. Selviytyminen kielteisessä julkisuudessa. Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu.

Puolustusministeriö 2016a. Puolustusministeriön toiminta-ajatus. Luettavissa: <http://www.defmin.fi/ministerio>. Luettu: 29.1.2017.

Puolustusministeriö 2016b. Puolustusministeriö lyhyesti. Luettavissa: <http://www.defmin.fi/ministerio/puolustusministerio>. Luettu: 29.1.2017.

Puolustusministeriö 2016c. Kokonaismaanpuolustus. Luettavissa: http://www.defmin.fi/tehtavat_ja_toiminta/kokonaismaanpuolustus. Luettu: 29.1.2017.

Puolustusministeriö 2016d. Organisaatio. Luettavissa: <http://www.defmin.fi/ministerio/puolustusministerio/organisaatio>. Luettu: 29.1.2017.

Puolustusministeriö 2016e. Puolustusministeri. Luettavissa: <http://www.defmin.fi/ministerio/puolustusministeri>. Luettu: 29.1.2017.

Puolustusministeriö 2016f. Tiedotteet 2015. Luettavissa: http://www.defmin.fi/ajankoh-taista/tiedotteet/2015?7625_m=6357. Luettu: 29.1.2017.

Puolustusministeriön fokusryhmätutkimus 3.3.2015. Aularesearch. Luovutettu puolustusministeriön tutkimusyksikön päätöksellä 22.12.2016.

Puolustusministeriön sisäisen muistio 2017. Graafiset ohjeet. Luovutettu puolustusministeriön viestintäjohtajan päätöksellä 22.12.2016.

Saaranen-Kauppinen, A & Puusniekka, A. 2006a. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tutkimuksen luotettavuus ja arviointi. Luettavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3.html. Luettu: 10.4.2017.

Saaranen-Kauppinen, A & Puusniekka, A. 2006b. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Validiteetti. Luettavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_1.html. Luettu: 10.4.2017.

Saaranen-Kauppinen, A & Puusniekka, A. 2006c. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Reliabiliteetti. Luettavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_2.html. Luettu: 10.4.2017.

Suomi.fi 2016. Valtion hallintojärjestelmä. Luettavissa: http://www.suomi.fi/suomifi/suomi/valtio_ja_kunnat/valtion_hallintojarjestelma/index.html?q1=. Luettu: 29.1.2017.

Turvallisuuskomitea 2015. Turvallinen Suomi. Tietoa Suomen kokonaisturvallisuudesta. Luettavissa: <http://puolustusvoimat.fi/documents/2182700/0/Turvallinen+Suomi+-Tietoja+Suomen+kokonaisturvallisuudesta.pdf/66ce96cb-f25a-4080-aa25-4c0c60afc2ec>. Luettu: 29.1.2017.

Valtioneuvosto 2016a. Valtioneuvoston toiminta. Luettavissa: <http://valtioneuvosto.fi/tieto/toiminta>. Luettu: 29.1.2017.

Valtioneuvosto 2016b. Pääministeri Juha Sipilän hallitus. Luettavissa: <http://valtioneuvosto.fi/sipilan-hallitus/ministerit>. Luettu: 21.3.2017.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. PS-kustannus. Luettavissa: <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789524517560>. Luettu: 15.4.2017.

Yle Uutiset 11.4.2012. Kapulakielestä vihdoinkin selkokieltä? [verkkajulkaisu]. Luettavissa: <http://yle.fi/uutiset/3-5380755>. Luettu: 9.4.2017.